

Dezső Ilona Anna

A kincs

Írásaim és egyébek

Dezső Ilona Anna

A kincs

Írásaim és egyébek

A kincs

Ej, de nehéz egyedül megöregedni. Akkor is csak korog a gyomor. Annak is enni kell, akinek nem marad senkije sem. Talán ez lenne a hosszú élet titka? A munka, az örök mozgás? Anna néni-nek sem volt más választása. Neki a kertjében kellett szorgoskodni, hogy megtermelhesse a mindennapi betevőt. Hajnalban már ott törte a nehéz kapa a csontjaira száradt bőrét a kézfejen. Hatalmas bütyök árulkodott a nagyujja mellett korábbi életéről. Az egyik ilyen hajnalon, ahogy a kapát a földbe verte, valami furcsát tapasztalt ott. Mintha az ő kis kincses ládikája került volna elő, de csak nem, hiszen arra nagyon vigyáz, még Károlyától kapta jegyességük idején.

Gyorsan elkezd kotorászni, meggörcbült ujjaival lesepri a földet az apró dobozkáról. Végre ki tudja emelni, óvatosan megtisztogatja. Faragott ládika lapul kezei között, gyorsan beviszi szerény konyhájába. Nem sok bútordarab van benne. Egy régi baldachinos ágy, még valami jobb korszakból, néhány férje szerzeménye, aki már hosszú évtizedek óta készíti a boldogság útját neki odaát valamilyen szebb világban, egy asztalka négy hokedlivel, lyukas sparhelt és egy komód. Egyik sarkában csak úgy hemzsegnek időközönként a szárnyra kelt szuvalk. Amikor leül az asztal mellé, szinte egyenesnek tűnik az amúgy majd térdéig görcbült háta.

Előveszi a konyhaasztal fiókjából szemüvegét, meg egy rongyot. Kitekeri a madzagot rajta, majd óvatosan felteszi hatalmasra duzzadt orrnyergére, fogja a rongyot és megtisztogatja vele a drága ékszeres dobozt. Míves, öreg munka, valaki igen csak nagy gonddal faraghatta azt. Ahogy így tépelődik rajta kinyissa-e, vagy sem, eszébe jut néhai férje, az is készített hasonló ládikát neki még mielőtt megkérte volna a kezét - majd beleteszed a klárisokat kedves - mondta neki az egyik udvarlós szombati estén.

- Jaj, de szépek is voltak azok az estek -, csóváltgatja fejét, merev nyaka hatalmasat roppan.

Nem meri kinyitni. Megmossa a sparhelt szélére helyezett bádóg lavórban kezeit, majd ledől a bevetett ág felére, az ágyneműjét eleve úgy szokta elhelyezni, félbe hajtogatva, a másik felét csak letakarja a régi szóttessel, amit még az édesanyjával együtt készített a stafírunkjába. Szép, színesre festett gyapjúból készült, de már imitt, amott hézagokra vékonyodott a bárányok kincse rajta. Végigdől feje alatt a kispárna, a dobozka a mellkasára téve incselkedik vele:

- Nyiss ki! - mondja, ő mégis vonakodik tőle. - És ha kincs van bennem? - a kérdés elhalkul, valami szép, új világ rebben fel szempillái alatt, egy könnycsepp keresi útját a ráncok között, megtalál egy hosszanti barázdát, végigszántja azt egészen a szája sarkáig. Ott begurul a nyitott résen. Csettint egyet, fanyarul sós ízű, jól ismert tápláléka öreg

perceinek. Lecsukja szemhéját, kezében a kincs, szívében béke, nyugalom. Egy rég letűnt világ kél álmaiban életre. Az ajtófélfára felszögelt málló függönyt lebbenti a szél:

- Annám-lelkem! - simogatja általa egy hang - emlékszel rám?

S az álom szinte életre kel, fiatal, szúrós szemű, kerek arcú, csontos testű lányka áll, kezében cifra, faragott kis dobozkával.

-Hogyne emlékeznék Károly!...- válaszolja szégyenlősen. Szemét lesüti, pedig ej, de nagyon várja az a fiú, hogy megbökje vele a szíve szegletét.

- Nézz rám, lelkem - kérleli, s igyekszik közelebb kerülni a lányhoz. De az is érzi szándékát, hátrál kicsit, majd megadóan ránéz. Jaj, de szép tud lenni az a szürke szeme, amikor ilyen tisztán néz vele, ártatlanul csillog benne a nap ezerszínű sugarával. A fiú sem állja meg a nagy önmegtartóztatásban, pedig a jó viselkedés tőle megkívánná, egyetlen mozdulattal magához öleli, de megcsókolni nem meri, csak magába szippantani annak frissen mosott, vasalt illatát. Ó, de nagy csoda is tud lenni a lány, amikor az egész heti kapálás után frissen fürdik és öltözködik a szombat esti mulatságra...

- Ne tedd ezt Károly! Nem lehet! - vonakodik, picit fészkelődik szégyenlősen, mint aki akarná is, meg nem is ezt a csodás jelenetet.

- Szeretlek Annám, nagyon szeretlek! - suttogja amaz a fülébe - holnap visznek katonának, ugye megvársz, hazatérek, meglásd, visszajövök érted.

- Szavadon kaplak ám! - válaszolja az egyből. Jaj, de már akkor csak nem tudja türtőztetni magát a fiú, biza megcsókolja, csak úgy nagy sebtében, hirtelenjében, röviden, cuppant egyet - s már el is engedi, nehogy a nagy meglepetésből az legyen az eredmény, hogy az rácsap érte. Nem tenné... várta ezt a csodát, becsukott szemmel, megszédülve marad egy helyben, szinte kérlelve, ismételve meg... s az meg is érzi, a látvány felborzolja idegeit, megint elkapja a derekát, magához rántja, megcsókolja. Már nem röviden, hosszan, érzelmesen, megpecsételve a percet, amikor kimondta, ezt a lányt bizony ő nagyon szereti, ha hazatér a háborúból, el is veszi feleségül. Nem kell neki senki más, megelégszik ezzel a szegénnyel, ezzel a világ üldözöttjével, még akkor is, ha semmije sincs. Csak az a vén zsémbes öreg anyja ne lenne olyan nagyszájú... majd elviseli, rendre utasítgatja, csak legyen túl ezen a katonásdin egyszer. A csodák világa is mulandó, a perc is elillan, s már csak haza kell kísérni a lányt, hát Károly is megteszi. A szerény fakerítés tövében az öregek padja, leülnek, egymástól tisztos távolságban, nem hagyják a kísértőnek vágyait beteljesedni.

- Akkor holnap mész? - kérdi bizonytalanul Anna.

- Úgy néz ki, már kora hajnalban menni kell. Ne aggódj, majd vigyázok magamra, s írok minden percen - szemei eltévednek, feltekint a hegyre, oly szép a körvonala, a csillagok megvilágítják annak tetejét.

- Nézd csak! - mutatja a lánynak - az ott a Göncöl szekér, majd azon viszlek magammal minden este. Látod? Jól nézd meg, mindig láss ott né, azon a csillagon, az a bakja, ott ülök én, s te mellettem, látod amazt ott a jobbján? - Na, az vagy te. Tudd, amikor látod e szekeret az égen, itt vagyok melletted, nem kell félni. Mindig itt leszek, fogom majd a kezéd, s te ebben a kis ládikában gyűjtöd a kincsünket, veszek neked a vásárban kalárist, amenynyit csak kérsz, mert sokat fogok dolgozni, jó szakmám van, meglásd, minden jóra fog fordulni. Ezek a muszkák is csak elfogynak egyszer, s a német is megnyugszik. - Míg így biztatja a halkán szipogó lányt, megfacsarodik a szíve, magához öleli. Úgy ülnek egymás mellett a padon hajnalig, míg egyszer hirtelen eltűnik az ő szekerük az égről, s valami amott vörösen derengeni kezd:

- Most születik a Nap. Látod? - kérdi csodálkozó hanggal a lány.

- Látom, de szép, olyan, mint te vagy - s még jobban megszorítja, tudja, soha többé el nem engedti azt, történjék bármi, az övé kell lennie, haza kell jönnie, el kell bújnia minden egyes golyóbis elől.

Oly szépek tudnak lenni az álmok, olyankor az öreg sem öreg, megfiatalodik, szép, mint volt haj-

danán. Anna néni is arra ébred, hogy elcsurgott a nyála közben. A ládikót elengedte, melléje csúszott az ágyra, majd ráfeküdt közben. Gyorsan kezébe veszi, s tovább nézegeti:

- Ej, ha ebben nem kaláris van, akkor mi? - de még mindig nem meri kinyitni - de jó lenne elmenni egyszer abba a nagyvárosba, ahol a hegyen laknak a királyok. Mesélte neki Károly egyszer, hogy a frontról hazafelé jövet, olyan csodás szép városba kerültek, ami a magyarok központja volt, ahol a hatalmas folyóvíz mögött emelkedett ki egy hegy. Annak a tetejébe építettek a régmúlt királyok egy csodás várat. Olyat, mint amiről az öregek is meséltek régen, amikor még gyermek volt. De so-
kat mesélt neki a hossza nincs utcákról, amik mind annak a hatalmas víznek partjára igyekeztek kiérni. Hunyorgatja szemeit, a ládikó ismeretlennek tűnik, nem az övé. Nem olyan, mint amit Károly faragott neki, pedig de sokáig őrizgette azt, s lám az idő nagyon nagy út, elfeledkezett róla. Hol is lehet az ő kis ládikója épp? S erre a kérdésre csak felkecmereg. Ahogy száll le az ágyról, görbül egyre inkább szikár csontos teste, orra majd a térdét veri. Kinyitja az ajtót, ami a sparhelt mellett szürkélik, csak Isten tudhatja mikor nyitották azt korábban ki... s bemegy a rossz szagú helyiségbe. A pókháló majd derékig szőtt fátylakkal lóg a mennyezetről, apró szobácska, középen két régi ággyal, jobbról, balról egy-egy éjjeliszekrény. Bal oldalt a tükrös szekrényke, mellette a besötétített ablak. A bejárat-

tal szemben két, kétajtós robusztus szekrény. Jobbra a dobkályha, amibe tüzet fél évszázada legalább, hogy nem rakott senki. Odacammog nagy nehezen az ablakhoz, széjjelrántja a málló anyagot, hirtelen betör mögüle a fény. Próbálja kinyitni az évek terhe alatt elvetemedett fa szerkezetet, de nem sikeredik, egy idő után feladja. Kinyitja a szekrényt, recseg-ropog az a nagy munkában, s elé tárul múltjának minden kínja, s szépsége. Ágyne-műk a polcon vasalva, alatta abroszok, törölközők, s mindene egyéb, ami kelengyéjét képezte. A néhai férje ingei, alsóneműk, pruszlikok egy másik polcon, szürke-sárga az mind. A felső polcra kellene feljutni valahogyan, ott van a fényképes doboz. Kicsoszog a konyhába, s becipeli a hokedlit, nagy nehezen rááll, nem gondolkodik, nem érdekli a veszély. Elszánta magát, lesz, ami lesz, neki még egyszer azt a dobozt a kezeiben kell tartani. Már alig emlékszik a drága vonásokra, a hangja is olyan távolinak tűnik. Benyúl a ruhák mögé, előhúzza egy valamikor csokoládés dobozként szolgáló színes skatulyát. Leejti maga mellé, újra próbálkozik, majd elővesz egy kis fa dobozkát, megöleli - hát megvagy te huncut- s csókolja annak minden egyes részét. Leteszi az előtte lévő polcon az egyik lepedőre, majd újra benyúl a ruhák mögé, s kivesz egy másik fa dobozt, ami jóval nagyobb az előzőnél, s azt is lentebb teszi. Nagy nehezen lekászálódik a hokedliről, leveszi a dobozokat, egymásra

rakja, felemeli a földre esettet is, kiviszi őket a konyhába s leteszi az asztalra.

- Istenem! Hát megvagytok még? - kérdi csodálkozva, pedig tudja, ember nincsen, aki abba a szobába bemehetne az ő engedélye nélkül. S miután gyerekei soha sem születtek, hát nem is tolong senki sem azért, hogy oda bekéredzkedjen.

Fogja a papír dobozkat, visszamegy az ágyhoz, leül annak szélére, kinyitja. Előtűnik belőle egy huszár, az ő Károlya, amikor a fronton szolgált. Jóképű legény volt, büszke volt rá, hiszen a falu legjobb módú családjának egyetlen fia vette őt feleségül. Őt, a senkit, a szegény özvegy lányát, akinek nem volt sem földje, sem vagyona, csak egy nagyszájú öreg anyja. Nézi a görbe hátú vén cselédet a másik képen,- Anyám- siratja meg szerényen- ó anyám- hát te is meg vagy még?- s lassan lapozza a képeket, szépen sorban, nem sok van belőle, csak néhány. Ott van egy helyen az egész élete. Menyasszonyként, öregként, a férje katona ruhában, majd vőlegényként, s a legutolsó is ott van, a korporsó.

- Károly - nyöszörgi fájdalmasan - megjártad a frontot, meg Szibériát is, láttad a magyarok nagy városát, mégis ott kellett végezni abban a szűk ládában neked is... jaj...jaj... - s csak megsiratja megint, pedig annak már több mint 30 esztendeje, hogy kivitték ebből a semmicske konyhából, ahová ravatalozták két baknak nevezett fa tákolmányra annak idején. Ennyi egy egész élet után, gondol-

kodik el rajta szerényen. Semmi sem marad belőlünk, csak az emlék... – s már veszi is magához a másik ládikát, a nagyobbik fát, s nyitja azt ki. Károlynak vannak benne a dolgai, olyan férfi ügyek, katonai napló, tele minden butasággal, pikáns nőtákkal, régi bajtársak címeivel, szép szerelmes levelek, amik soha sem lettek postázva, maga hozta őket haza, nem merte elküldeni, akkor már úgy érezte, ehhez neki nincsen joga. Hadd menjen a szeretett lány férjhez, hisz nem várhat rá, míg meghal ott a fogságban. Mégis túlélte, minden szava a reményről szól abban a naplóban, a borzalmakról nincs szinte semmi sem. „Szabadság”, van beírva hatalmas betűkkel az utolsó lapjára, több semmi nem került bele. Egy borotva, egy borotválkozásra használt szappan darab, pamacs, kis bádog keretű tükör. – Hogyan is tudott ezzel borotválkozni? – csodálkozik el rajta még mindig, hisz a száját sem láthatja az ember egészben, olyan kicsi. A levelek alatt születési anyakönyvi kivonatok, az övé, a Károlyé, a házassági oklevél, iparos testületi tagságról bizonyítvány, iskolai bizonyítványok, inas levél, az anyósék okmányai, néhány papír földekről, legelőkről, más semmi. S az ő kis ládikája, amit a férje faragott az asztalon, mellette a földben talált másik, az övéhez hasonlatos, de más mintával, nem olyan szép műves. Előveszi a találat, próbálja kihúzni oldalán a kis reteszt, de olyannyira berozsdállt az, hogy nem megy. A konyhaasztal fiókjából előveszi a kiskését, amivel

szalonnázni szokott Károly régebben. Megfeszezgeti, enged az, a ládika kinyílik:

- Uram Isten! - ordít fel Anna néni nagy meglepetésben. Pénz, régi arany, régmúlt leánykorának emlékei, az anyósa hozománya előtte, elásta az a kertben valamikor a háború alatt. Benne egy zacskóban pár sor, Kovács Klára stafírungjához, apjától, Kovács Sándor nagygazdától. Számolgatja, biz' szép kis vagyon lehetett akkortájt, na de már most:

- Mit érhet ez a mai világban?

Az arany valamennyit, eladhatja törtnek, de mást semmit sem remél. Furcsa mosoly jelenik meg szája szegletén, na, végre, csak nem hiába szenvedett ő annyit attól a háklis vénasszonytól... csak az övé lett a hozománya, s el is kacagja hangosan magát, hiszen annak az asszonymnak tartja ölében minden kincsét, aki őt soha sem fogadta be a családjába, de azért csak jó volt neki a menyé, amikor éveken át ápolásra szorult. Bezzeg az apósa... gondolja végig, az arany ember volt, az szerette, csak félt a vén boszorkától, mert mindig megverte az szájjal ahányszor csak megvédte őt. S most, itt van az ölében a féltett kincse, a vagyona mind. De nagy elégtétel ez neki, alaposan megszolgált érte. Azért is megszenvedett, hogy soha sem lett gyereke.

- Még a méhe is szikár, akár csak maga - mondta anyósa gúnyosan oly sokszor neki. S de nagy fájdalmat okozott, de sokat szenvedett miatta... most itt a kincs az ölében. Mit kezdjen vele? Miért

nem találta meg már évekkal ezelőtt? Mostanra mindegy, már túl késő van ahhoz, hogy beválthassa reményeit. Még azt sem tudja, hol adhatja el, vagy kinek mutathatná meg. Hirtelen eszébe jut a piacon vasárnaponként megjelenő kézműves cigány. Na, az fel szokta becsülni a sok ezüstpénzt, amit odaadnak neki időközönként a fiatalok. Mostanában nagy divat láncokat, meg gyűrűket csináltatni belőle. Na, majd vasárnap kivisz ő is egy darabot, az majd megmondja neki, hová vigye, hol adhatná el. Szövögeti álmait egész héten, majd elmegy ő is abba a nagyvárosba, ahol a magyarok királyai éltek, addig csak nem halhat meg, már alig bírja kivárni a vasárnapi piacot. Nagy nehezen elérkezik. Élete leghosszabb hetét követően, hajnalban felkel, megmosakodik, felveszi fekete ruháját, amit a temetésére tett félre, szépen igazgatta azt, nehogy ne találjanak olyan gúnyát, amit rá lehetne szükség esetén húzni. Felkötö az ünnepi fejkendőjét, az összeszáradt bőrcipőt, amiben egyszer volt templomban az elmúlt húsz évben. Magához vesz a ládikóból egy arany pénzt, közben megszámolta, huszonöt van belőle, s elindul a botjára támaszkodva a piac irányába. Ott aztán egyenesen a cigányhoz igyekszik, megáll előtte, nézi a szorgalmas kezeket, ahogy egy aprócska satun, kicsiny kalapácsával vékonyra ver egy darab fémet. Kis szeszégőn melengeti előtte fel, olyan az, akár egy kovácmester, csak kicsiben. Hosszú hajú, nagy bajuszú ember, egészen jóképű, hatalmas

kalapja a szemét takarja. Fekete lajbija alól kockás inge izzadtan simul testéhez, melege lehet nagyon, egy rongyos ruhadarabon ül a földön, úgy dolgozik kétrét görnyedve. Anna néni nézi, meg se mer szólalni egy ideig, a férfi figyelembe sem veszi a jelentéktelen öregasszonyt. Kis idő elteltével csak megszólal végre:

- Nagy kérdéssel jöttem magához.

Nagyra nyitja szemeit a cigány:

- Hozzám beszél?

- Magához. Volna nekem itt egy hatalmas kérdés, kérem, igazítson útba, merre menjek vele.

- Mondja néni - egyből figyelni kezd, hunyorít nagyokat a kalap alól, mint aki hiszi is, meg nem is, hogy ez a megaggott öregasszony a botjára támaszkodva vele akarna beszélgetni.

- Van nekem egy pénzem, azt tudom, hogy aranyból van, csak azt nem, hogy mit lehetne ezzel kezdeni, hogyan lehetne azt értékesíteni, ebből hogyan lehetne pénzt csinálni? - na, már most csak kimondta, gondolja magában, várva a választ. Amaz eleinte pislog nagyokat, majd megkérdi:

- Elhozta magával? Honnan lenne magának aranya néném?

- Az nem tartozik magára, van és kész. Inkább azt mondja meg nekem, hová vigyem, hogy pénzé tegyem - ezzel előveszi a zsebéből a féltett kincset, átadja a cigány embernek. Az nézi, nézegeti, ráharap, valami furcsa lötytyöt cseppent rá egy pipetta segítségével. Elkezdi csóválni a fejét:

- Jaj, néni, ez arany a javából. Oszt honnan van magának ilyenje? Én megvenném szívesen, adok érte magának ugyan annyit, mint az ékszerész, van ebből még több is?

- Megbeszélhetnénk -tornáztatja fejét Anna néni - csak tudnám mennyit adna érte és hol találok azt az ékszerészt?

- Hát bent a városban, mondja az huncutul, majd én megmutatom magának oszt, ha megfelel az ajánlatom, megvenném mindet magától néném.

- Mégis mennyit érne egy ilyen pénz a mai világban? - erőszakoskodik Anna néni.

- Sokat néni, sokat, legalább két ezret. Mennyi a maga egyhavi nyugdíja?

- Jaj, lelkem, alig 200, annyit kapok a szövetkezeti tagságomért, meg az uram után még 350-t. De meg kellett azért dolgozni valamikor - sopánkod eszébe jutva mily sokat egyengette a kapanyél az ő derekát annak idején, fel a dombra, le a hegyről, év, mint év. Kellett, a férjének segített azzal be, amíg az elment titokban ácsmunkát végezni, abból jött némi kis plusz pénz, a környező falvakban nem volt másik ácsmester, főleg nem olyan ügyes, mint ő.

- Bizony nehéz világ van manapság, - mondja a cigány - sokat ér ez, oszt hány darab pénze van a néninek?

- Van még pár - válaszolja az, - de mikor tudná megvenni azokat tőlem?

- Akár ma is - mondja huncutkodva, szorosan szorongatva kezében a pénzt, mint aki szokja annak illatát, tapintását már jó előre.

- Na, ha adna érte 2500-t, akkor magának adnám az összesét, nem kellene elmenni ahhoz az ékszerészhez sem - mondja ki a végleges választát. Oszt-szoroz, kiszámítja, bőven megjárhatná belőle azt a nagy utat, bár arról még fogalma sincsen, milyen messzire is lehet tőle. Azt tudja, hogy a közeli városig a buszki költség mennyibe kerül, ahhoz mérten az egy arany ára igen csak sok pénz. A huszonöt darab, gyorsan számolja, juj de sok lenne, egy egész vagyón.

- Kezet rá néni, mondja, merre lakik, oszt mán reggel megyek is a bankba kivenni a pénzt. Ma vasárnap van, nincsen nyitva, de reggel első dolgom az lesz. Nem gondolja, hogy egy ilyen mestembernek, aki ötvös meg néha csatornákat is csinálók nincsen pénzem?!

- Ó dehogyan fiam - szabadkozik - itt találkozunk holnap délután, mondja mikor, és majd én elhozom magának a portékámat, a házamba ne jöjjön, nem akarom, hogy a szomszédok lássák.

- Rendben néni, mondja hány darab ilyen pénz van magának, és akkor annyi pénzt hozok ide holnap egy órára, kezét rá, néni - s azzal a mozdulattal visszaadja neki a pénzt.

- Huszonöt darab lenne belőle, csak úgy adom magának, ha egyben fizeti meg az árát - mondja a néni csillogó szemekkel. A boldogságtól szinte

kiegyenesedik. Megállapodnak rendben, hazafelé oly könnyedén lépked, mint aki fiatalodott vagy tíz évet egyből.

Szépen fogásra teszi a ruháit, előkészítve a másnapi üzletkötésre. Párnája alá teszi a ládikót a pénzceskével, s nagy nehezen, sok forgolódás közepette, a nagyvárosról álmodozva elalszik. Talán két órát pihent, máris felébred, nézi az óráját, nehogy elaludjék, s majd visszafekszik, de álom már nem jön a szeméire. Olyan furcsa érzés lesz rajta úrrá, mint aki csak most kezdte el az életét, mint akinek az Isten hatalmas esélyt adott, s most megvalósulnak régi álmai mind. Oszítja a pénzét, számol, csak felkel, felkapcsolja a pislákoló égőt, elvesz egy ácsceruzát, egy papírlapot, s próbálgatja régi matematikai tudását, a számolást. Nagy nehezen kiszámítja, még nem felejtette el a többjegyű szorzást, hogy biza a 25 aranypénz, neki kereken 62.500-t fog a konyhájára hozni. Hatalmas pénz az, egy luxusautó ára, de még akár egy új házat is vehetne magának belőle. – Minek? – gondolkodik el rajta, ő utazni fog. Életében egyszer, elsőre és utoljára elmegy abba a titokzatos városba, megnézi a királyok házat a hegynek tetején, miközben csak benne bujkál egy rossz megérzés is. Nagy nehezen megvirrad, türelmetlenül eteti meg két tyúkját, annyit megtartott magának még a múlt évről, a többit nem bírta etetni. Már nincsen háztáji, nem volt kivel kapáltatni, terménye sincsen. Drága a tengeri, meg a búza is a kis nyugdíjához mérten,

inkább nem eszik tojást. Ami egy kevéske tésztához kell, azt néha megtojja az a két vén tyúk, amiket meghagyott magnak. Ahogy ott üldögél, egyszer elkezd ugatni nagyon az udvaron a Miska kutya. Olyan öreg már az is, csak a szagokat érzi, hallani hall, de nem lát. – Ki az? – kiálltja ki Anna néni, gyanítván, a postás hozhatott neki valamit.

– Rendőrség! – kiabálja be egy udvariatlan érces férfihang.

– Mit akarna tőlem a rendőrség? – kérdi érdeklődve a néni, hiszen életében sem beszélt még rendőrrel, s akkor látja, áll vagy 3 luxusautó a háza előtt, egy csomó ember van a kapujánál. A szomszédok is csoportosulnak kifelé, nagyúr a kíváncsiság, nem semmi látvány abban a soha semmit nem látó falucskában ekkora rendőri felvonulás. Két egyenruhás nyitja ki a kaput, megy eléje be a házba.

– Valami baj van? – kérdi a néni gyanakodva, akkor már kezdi érteni az eseményeket is, valami vele nincsen rendben, tán valamelyik örökös jelenthetett valamit róla, hogy hamarább hozzáférhessenek a férje unokaöccsei az örökségükhöz.

– Majd a nyomozó úr elmeséli, jöjjön kérem be, nem tartozik ez az utca népére – s barátságosan karol a nénibe, besegíti a házba. Szinte sajnálkozva ingatja a fejét, – Jaj néni, hát kell ez magának? – kérdi igazi sajnálatot mutatván hangjában.

– Mondja már meg végre mi baj van? – kérdi a megszeppent Anna néni.

- Előadja magától, vagy felássuk az egész portáját? - veti neki a kérdést egy középkorú öltönyös ember.

- Na de mi a baja velem, mit adhatnék én magának elő fiam? - kérdi a néni, de akkor már kezdi sejteni, hogy ezek a kincsére törnek, na, azt nem adja csak úgy né'.

- A tegnap maga egy aranypénzt mutogatott a piacon. Tudja, hogy azt nem tarthatja magánál? Mióta birtokolja maga az állam vagyonát? Honnan lopta azt maga? Hát nem tudja, hogy az ilyen kincseket be kell szolgáltatni, jelenteni kell, azzal maga nem rendelkezhet? - kérdi az ember, már valamivel barátságosabban.

- Loptam? - kérdi hitetlenkedve az öregasszony - Még hogy én loptam volna? Hát maguk mindenemet elvették, nekem csak ez a kicsinyke ház maradt, meg a szövetkezeti nyugdíj, senkim sincsen. Amim van, az a sajátom, az anyósomról maradt rám egy pénz. Régi pénz, nem is arany az, csak egy régi pénzdarab - huncutságból neki sem kell a szomszédhoz menni kölcsönért, kinyitja a régi komódot, s elővesz a nagy bögréből egy ezüstpénzt, ahhoz hasonlót, mint amiket talált, csak az anyagában van hatalmas eltérés. Átadja a jól öltözött embernek. Akkora már bent toporognak vagy négyen, odakint megszállták az egész udvart.

- Hallod te! - szól ki az egyik egyenruhához - hozd ide a tádét, majd ő megmondja, ez volt-e az a nagy kincs.

S mint ahogyan adta utasításba, már mennek is az autóhoz és hozzák a cigányt, jön, kihúzza az magát, bemegy az aprócska helyiségbe, ahol az ágya szélén ül az öregasszony kétségbeesve. Kezébe adják a pénzt, majd az gúnyosan odaszól a néninek:

- Nem ez volt az mami! Na, csak adja elő azt a huszonöt aranyat, amiben megalkudtunk.

- Alkudott magával az Isten nyíla! - mérgelődik a néni.

- De biz' megalkudtunk, csak nem képzelte, hogy én áthágom a törvényt? - kérdi nagyképűen a cigány, - azonnal bementem a rendőrségre, és a tiszt uraknak elmondottam, ami a piacon a tegnapi történt.

- Nem sül ki a szemed te cigány! -acsarkodik vele Anna néni.

- Na, ideadja magától, vagy még a bugyogóját is kirázzuk, néni? - kérdi komolyra fordítva a szót a nyomozó.

- Már mit adhatnék én ebből a nyomorúságos nagy semmiből... -, válaszolja a néni, s biz' nem adja elő a kis ládikát.

- Akkor házkutatunk, odakint ásta el, vagy az ólakba dugta el, netán a kéménybe rakta? Hol van, miért forgattatja fel velünk a házát? Kell ez magának öregségére? Tudja, hogy ezért letartoztatjuk?

- Engem akar maga letartoztatni? - csodálkozik el a néni -, hát mit ártottam én maguknak? Tisztes életet éltem soha sem vétettem, már hogyan is vé-

tettem volna, és ki ellen – fakad ki belőle a sírás-rívás.

– Na, ne játsszon itt nekem, maga huncut egy vénasszony, hallja – veszíti el a nyomozó a türelmét. – Vigyétek ki a kocsiba –, adja az utasítást a két egyenruhás férfinak. Megfogják a karjánál fogva, támogatva kikísérik a kocsihoz. Ott beültetik, Anna néni életében nem ült még ilyen puccos autóban, kifejezetten mosolyogja a történeket, tudja, a kis pénzecskét nem találják meg úgy sem. Talányosan kacag magában, gondolja – na, te cigány, becsaptál, de most megjáród velem! – s nagy nyugalommal várja, hogy a rendőrök felássák az egész kertjét, udvarát. Felforgatnak mindent a házban, semmit nem találnak. Ordítognak a cigánnyal, aki fogadkozik égre-földre, még a kalapját is odaveri eléjük. Egyszer aztán az egyik fiatal egyenruhás türelmét veszíti, és jókora pofonnal jutalmazza meg. Elhallgat a cigány, szégyenében behúzza a fejét a vállai közé. Egész nap túrják a kertet, kutatják a házat, estére belefáradnak, beviszik Anna nénit a városi kapitányságra. Hatalmas épület, még ilyen nagy házban úgy sem járt, kifejezetten élvezzi a helyzetet. Bármit kérdeznek tőle, csak azt hajtogatja, hogy ő azt a nyomorult kis pénzt vitte el a cigányhoz, mert látta, a fiataloknak szép gyűrűket készít, neki soha sem volt karikagyűrűje, nem tellett rá, gondolta, csak legyen neki is olyanja mielőtt még meghal. Bármit kérdeztek, akár hogyan faggatták, vagy nem értette a kérdést, vagy ra-

gaszkodott az eredeti történetéhez. Reggelre kime-
rült a társaság, nem tudtak mit kezdeni vele, beül-
tették egy járőr autóba és hazavitették. Többet soha
sem faggatta senki sem az aranyról, a férje egyik
rokona tette szóvá csak, amikor a kórházba beke-
rült. Legyintett rá egy nagyot, aztán befordult a
falnak, elaludt végleg. A rokonok is kerestek, beke-
restek mindent, meg is találták a régi fa-dobozokat
a párna alatt szépen rendre, az egyikben egy meg-
kopott kétsoros értéktelen gyöngysor volt csak,
amit Károly vásárolt neki, amikor jött hazafelé a
fogságból. Bár nem tudta, lesz-e még kinek átadni
azt, csak megvette a budapesti állomáson abból a
kártérítési összegből, amit elbocsátásukkor az oro-
szoktól zsoldként kapott.

A rokonok eladták az aprócska házat telekár-
ban, úgy, ahogyan volt, nem ért az sok pénzt. Le is
bontatta az a szegény ember, aki azt megvette.
Sokáig beszéltek a népek, hogy biztosan csak igaz
volt az Anna pénze, csak megtalálhatta azt a sze-
rencsés vásárló, mert amúgy nem lett volna miből
építeni ily nagy épületsort a háza mögé. Ahogy a
törvény szorításai engedtek, elérkezett egy szép
napon a szabadság pillanata is. A kocsmában ösz-
szegyült majd az egész falú, megünnepelték a
nagy napot, oda a kommunisták, végre mindenki
szabad lesz, ezentúl minden másként lesz. Ahogy
úgy poharazgatnak, szóba került az Anna néni
vagyonkája is.

- Na, halljátok, egyetlen arany pénz volt, semmi más, nem sok mindenre futotta belőle, csináltattam a lányomnak meg a vőmnek karikagyűrűt - árulja el magát a beszélgetés végére.

- Na de hol volt az elrejtve, hogy annyi rendőr sem találta azt meg?

- Hogy hol? Hát a nagyszekrény hátára volt ragtapasszal felragasztva - válaszolja a megbátorodott ember. - Ugyan mit kezdtek volna vele, ha meg is találják, hiszen ott volt a doboza annak, nem vitték el azt sem magukkal, benne volt annak az eredetiségét igazoló ajándékozó okmánya még a Kovács Sándor nagygazda aláírásával, hogy leányának adta azt stafírungba. Hatalmas kacagással ünnepelték meg a nagy titok kiderülését. Még ugratták is egy ideig érte, na, de azért neki is csak volt annyi esze, hogy nem árulta el, hogy nem egy aranypénz volt, hanem teljesen körbe volt ragasztgatva annak a szekrénynek a hátulja, amíg a szegény öregasszony beért a karjával végig.

Így esett meg, hogy az egyszerű paraszt asszony, Anna néni hiába találta meg anyósa régi vagyonát, csak nem tudott belőle elutazni a királyok házáat megnézni. De a kertjébe sem ment ki többet, őt továbbra nem ugráltathatták a növényei. Kiadta azt a szomszédnak kaszálónak. S élt tisztességes, szerény életet, amíg meg nem halt abban a kórházi ágyban egyedül, boldogan, hiszen tudta, Károlya már várja odaát, már előkészítve neki a

szép hely. Mosoly ült ki arcára, a halottszállító meg is jegyezte:

- Csak igazuk van az öregeknek, megfiatalodik, kisimul az igazak arca halálukat követően. Tiszta asszony volt ez itt, sokat is élt, nézd milyen szép sima az arca.

- Na, hallod komám -, válaszolja amaz-, ez a néni Isten bizony mosolyog.

A búza halála

„(...) ha a búzaszem nem esik a földre, és nem hal meg, egymaga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz.” Jn 12,24

Halkan nyitják az ajtót, igyekeznek csöndben kilépni rajta, a lány, meg az unoka még alszik. Pista egyből a már jól ismert rutin mozdulatokat teszi meg, szalad kiengedni a tyúkokat, viszi azok vizes edényét a kerekés kúthoz, meghúzza azt, majd egy pótedényt is, megkeresi a hátsó udvar leghűvösebb részét, és oda leteszi. Az eperfa évtizedek óta nyújt árnyékot az aprószárnyasoknak. Mancsi közben alaposan megpakolja búzával az etetőket. Gyorsan készíti a malacok moslékját is, némi korpa az időközben felforrt vízzel leforrázva, vág bele tököst bőven, hiszen abból terem a kertben elég, majd odalöki a kutyának a tegnapi száraz kenyéret, kevéske maradék kutyatáppal együtt. Pista közben felsöpri az este volt esedékes tyúkudvari szemetet, már nem volt rá ereje, ma azonban nem mehetnek el napszámban mindaddig, míg idehaza rend nincsen. Mancsi kimegy közben a kertbe, az ólak mögött hatalmasra nőt a disznóparéj, megtisztítja a területet sarlójával egy jó nagy részen, járást biztosítván az ólak mögé is, no meg egyúttal a jószág nappali zöld készletét is előteremti. Itt mindennek pontos rendje van, a parasztember udvarában nincsenek haszontalan dolgok, a tyúkhúr

sem okoz bosszúságot, hiszen a tojóknak az a legkedvesebb csemegéje. De ebben az udvarban már rég nem terem abból elég, hiszen a folyamatos művelés, a szárnyasok népes serege megjelenésük pillanatában kiáltja.

- Igyekezz! Mindjárt itt a busz! - szól Mancsi után, kissé meggörnyedt, testes, fejét féloldalt hordó, nagy tenyerű, sokat dolgozott ember.

- Máris, csak még a macskák... - s gyorsan tölti a tejecskét, aprítja mellé a száraz kenyér maradékát. - Na, most aztán mehetnénk már, de tényleg...

Szaporázzák lépteiket, a keskeny betonjárda minden sarokcsattogást visszahangoz, a szinte még éjszakai csendben úgy masíroznak, akár egy regiment. Az utca vége felé már duruzsolnak a kapások, akik ma szerszám nélkül jöttek, mert erre kapták az utasítást. Ahogy közelebb érnek a vegyes népséghez, van közöttük kiöregedett nyugdíjas, meg fiatal cigánylegény, diák, és középkorú elvált asszony. Olyan a kép, akár az egész nemzetben, egyformán nyomorult itt mindenki, kell a pénz, mese nincsen. A nyugdíjasnak nagyon, mert holnap jönnek leolvasni a vizet, jaj de nehéz nap lesz, az asszony eleve otthon kell maradjon, valahogyan rendeznie kell, haladékot kell kérni, az unoka most menne iskolába, a lányuk beteg lett, nyomja az ágyat, a férje elhagyta, munkába nem állhat, gyengécske. Mi az a két kis nyugdíj? Semmi, de a napszám... na majd az megoldja. Szemben vele egy cigányasszony, aszalt, fogatlan arcával,

kezzeit megcserezte a sok munka, kinéz legalább hatvan évesnek, pedig még annak a fele volna. Hat gyereke van, az embere börtönben, dolgozni kell, mindegy mit, csak fizessenek érte. A fiatal suhancok és a cserfes kislányok vidáman várják újabb kalandjukat. Nekik ez még nem munka, ez csak szükséges rossz annak érdekében, hogy bulizni mehessenek hétvégén. Egyre többen gyűlnek, vegyűlnek a korosztályok, legtöbben azért, mert már időtlen idők óta nincsen állandó munkája, s most nyár van, ilyenkor mindent meg kell fogni, hamarosan itt lesz a csikorgósabb idő, s akkorra be kell gyűjteni a házba a tüzelnivalót valahogyan, különben nem éli túl a család a telet. Csak a kenyérre való ott már a cél, egyéb álmaik nem nagyon vannak az embereknek. S ahogyan gyűl a nép, a csoport lassan meghaladja a harmincat is, egyre nő a beszélgetés zaja, mindenki túl szeretné harsonázni a másikat, ki ezt, ki azt álmodta épp, vagy kinek vitte el a tyúkját nagyobb menyét.

- Úgy jártam - kezdi Pista bácsi mondandóját - mint még soha, meghalt a szomszédom, Juliska, azóta nem ápolja a kertjét senki, hát elleptek a patkányok bennünket teljesen. Na, gondoltam, nem addig a' - fogtam a kaszámat, oszt levágtam a tavaszon az egész telket. Gondolod komám, hogy megköszönték? Á, csodát! Észre sem vette a kutya se, hát fogtam, megforgattam, beszáradt, boglyába raktam. De még úgy sem tűnt fel annak a semmi-rekellő városi népségnek. Ma már úgy élek vele,

hogy rendre betakarítom arról is a szénát, így aztán nagy nehezen, a méreg, meg a rend csak megtette a hatását, eltűntek a patkányok mind. Igaz, dobtam az emésztőbe vagy tízet magam is belőlük, hulltak, akár a legyek.

- Ne tudd meg komám! - mondja egy fiatalabb, olyan ötvenes férfi - én meg úgy jártam, hogy hiába raktam nekik a mérget, tudod, azokat az apró búzaszemeket valami piros nyavalyával beitatva, csak nem ették meg, de még amelyik megette, az is jócskán felhízott tőle. Na oszt gondoltam egyet, csináltam hagyományos fogókat, csak nagyobbakat, tettem belé húst. A pimasz csak belement, rácsapódott a drót, onnan aztán se ki, se be. Csapott akkora ribilliót, visítva menekült el a családjá. Egy ideig figyeltem, a csapat öregje ott ugrált a fogó körül, az egyik lábát le is rágta, annyira akarta ki-menekíteni a sikongatót, de biz' nem bírta, aztán amikor látta, hogy már nem tud segíteni, elszaladt ő is. Na, azóta úgy bejiedtek, hogy egyet sem látok, intelligensek azok, elmentek a portámról mind.

- Hogy te milyen okos ember vagy! Én meg egy vagyont adok ki mindenféle kemikáliára, pedig régen az apám is mesélte, hogy a patkány elűzhető, csak az egyiket be kell fogni, hadd sikítson, utána elmegy a portáról mind.

- Na már ez így van, de mit szólsz a frankhoz komám?

- Mihez?

- Hát a pénzhez, ahhoz a híres bankárok pénzéhez, csak úgy buknak el a házak, ha így haladunk, nem csak földje, de még háza sem marad a cselédembernek...

- Biz' nagy baj a'! Nálunk is okoz egy kis gondot, de nem hallgatok híreket, minek, azokban csak elferdítenek mindent.

S míg így osszák, szorozzák az ország gazdasági gondjait, az asszonyok egészen más témába kezdenek:

- Képzeld, - mondja az egyik aranyosan mosolygó, olyan középkorú forma, jócskán elhízott nő - láttam a két szememmel, amikor Imre ott gyömszölgette az utca sarkán az Évát, de nem is úgy néztek ám azok ki, mint akik nem ismernék egymást!

- Ó ugyan! - legyint egy másik - minden csoda három napig tart...

S persze a fiatalok rock koncertről, a közelgő ifi partiról csevegnek, mígnem megérkezik a rozoga Ikarus, csak Isten tudhatja miként intézte el annak gazdája, hogy kimehessen a forgalomba, de most nagy haszonnal szolgál újra.

- Megjöttem emberek! - kiált ki a sofőr, amolyan harmincas, jóvágású, erős embernek néz ki, mellette öreg paraszt, hosszú ujjú ingben, fekete nadrágban, fekete kalappal a fején. Nem hiányozhat előle a kék kötény, leugrik, pedig jócskán túl van a védett koron, s kinyitja a nyikorgó ajtót a felszálló emberek előtt. Egyből nagy tumultus tá-

mad, mindenki elsőként akar leülni, ácsorogtak eleget, meg fognak is még állni, hajlongani egész nap. Türelmetlen, nincstelen népség, itt már nem érvényes semmilyen emberi norma. A pénz hiánya megölte lelkeiket, csak annyit tudnak, hogy dolgozni kell, kinek ezért, kinek azért, amúgy sem őszinték egymással. Pillanat alatt fájdalmas csend lesz úrrá, az iménti zsvaj elül, s végig lehet pásztázni a megtört emberi arcokat. Az öregember érti a helyzetet, jó érzékkel tudja, hogy most valamit tenni kell, arra a munkára, amire most viszi őket a fia, jókedvvel kell menni, másként ki sem bírják.

- Hallod-e te Pista! - szól oda a jobb oldali sorba beült, látszólag is legéltesebb embernek a napszámok között.

- Mondja bátyám! - válaszol az udvariasan.

- Oszt mán megtanultad, miért van ilyen nagy köténye a parasztnak?

- Mennyik má'! Hát sohasem jön meg az esze?! - s legyintve kifelé néz a koszos ablakon.

Az egyik fiatal siheder, talán húsz sincsen, rácsap a poénra, vigyorogva kérdi meg az öreget:

- Tessék mondani, miért?

- Miért, miért fiam, csak azért, hogy ha nyalod a paraszt seggét, ne lássa azt más! - s erre hatalmas derülség támad, a fiatalember is kacag fennhangan, ismerte ő már a poént, csak kellett ez ebben a nyomasztó hangulatban, mindjárt megindul a trafika ismételten a buszon. Felhördül az ócska motor, és nagy pöfékelések kíséretében elindulnak

a határba, valamelyik módosabb gazda kukoricatáblájához, címerezni.

A nap nehezen telik, reggel hatalmas irammal vágnak neki a munkának, gyorsan végeznek az első sorral, majd a másodikkal is, de a harmadik már mindenkinek nehéznek tűnik. A karok fáradtan ejtőznek a test mellett, a csüggedtség, s kimerültség megbénítja a szájakat, a kora reggel még fecsegő emberek, mire elérkezik a dél, némán küzdenek a kukorica levelivel, s mindannyiszor tépik, dobálják azt, megbosszulja magát, éles karcolást váj a tapasztalatlan ember húsába, képes átvágni a bőr keményebb rétegeit is. Az öregek tréning felsőben látnak neki, de ott meg épp a nagy meleggel küszködnek, s az csak úgy citerál hátaikon le- s fel, verve testüket, azt az érzékeny élő hangszert, amiből erre a forró gőz kicsapódik a műanyag szálak ruhadaraboknak vágódva. Alig bírják a fáradt lábak a sorok közötti menetelést. Amelyiknek van már tapasztalata, munkáskesztyűben tépkedi a felső buga virágzatot, de aki csak most próbált első ízben szerencsét, csupasz kezeit adja oda a kíméletlen növénynek. Ő porzójáért küzd, az ember azért a csekély alamizsnáért, amit a nap végeztével a föld tulajdonosa odaad a munkavállalónak, s az egy kevéskét lök esetenként belőle nekik is. Mindenki tudja, nem a munkafelügyelő itt az úr, hanem valamelyik vállalkozó áll mögötte, de annak nevét nem árulja el egyik sem. Örülnek a lehetőségnek, hogyha még csak keveset is, de valameny-

nyit mégis hazavihetnek, s azzal csak-csak eltömítik azt a lyukat, amit a munkanélküliség váj a zsebükben.

- Emberek, ebéd! - szólal meg végre az őket munkára buzdító hang, leülhetnek, kissé megnyugtathatják kimerült izmaikat, hiszen órák óta tépkedik büntetett pozícióban, a magát nehezen adó kukorica virágait. Címereznek, régen ilyet csak a legaljább nép csinált, azok, akiknek bűdös volt rendesen munkába állni, s a kommunista világ a dolgozni nem akaró egyedeit ezzel büntetvén, teret adott az alkalmi munkának. Nagy hibát követett el, hiszen a korábbi kötelezettséget már helyettesíteni nem tudta, így rávezette a szegény embert a napszámos munkára ismét. Azoknak jó ma már megint, akik cselédsorba vannak, hiszen nekik biztosított a mindennapi kenyér, van pár züllöttebb is közöttük, egy-egy még magát fenntartani bíró parasztgazdánál. Némi ételért-italért, kevés dohányért eldolgoznak, persze csak annyit, amennyi a fizetség maga. Jó a gazdának, mindég felügyelet alatt a porta, jó az istenadta szegénynek is, általában gyengébb elméjű, lassúbb felfogású legények kerülnek ebbe a sorsba a XXI. század elején. Mindent elrontott az ember, kapzsisága nem ismer határokat, csak a pénz az új Isten.

- Te bírod még? - kérdi Mancsi aggódva, törölgetve férje homlokát - ha nem bírod, hagyd abba, ilyet még nem csináltunk eddig, jaj Istenem, mi jön még?! - a megalázottság súlyos barázdái jelennek

meg arcán, már megérti, miért olyan ráncos az a fiatal cigányasszony.

- Ne foglalkozz velem! - legyint idegesen Pista.

- Jól van, jól! Csak féltelek! - csomagolja ki a zsíros kenyeret, friss hagymát pucolt mellé még reggel, s nyújtja oda az első karéjjal.

- Már megint ezt kell enni? Kis változatosság nem lehetne? Mondjuk rántotta kenyér közé... - méltatlankodik az ember, de csak beleharap, s jóízűen elfogyasztja a kimért ebédet.

- Gyorsabban egyél!- szól rá Mancsi, csak 20 perc a szünet, tömd tele magadat, estig nem lesz már több alkalom az evésre, - s erre még a könny is kicsordul a szeméből. Hogyne sírna, nem olyan régen még ők számítottak a falu egyik legmódosabb gazdáinak, de a rendszerváltás után nekiálltak gilisztázni. Hatalmas veszteséget könyvelhettek el, minden megspórolt korábbi pénzük, meg a kárpótlásban visszakapott föld is odalett. Pár évvel utána disznókat neveltek, hányszor megharapta a koca Mancsi kezét, amikor segített az ellésben, s lám az is vesztükre történt, mire felnevelték a 60 malacot, lement az ára, senki sem vásárolta fel, úgy pocskolták azt le, hol egyet, hol kettőt levágva, kimérve. Igaz, nem éheztek azokban az időkben, de még a maradék vagyonka is odalett. Alig erősödtek meg, elkezdtek a faluban libát tartani, na ők is vettek előneveltet, le is adták, szép hasznot remélve, s lám mi történt? Az állatvigéc elvitte, ígért füt-fát, de azóta se találják sem őt, sem a cégét,

magyaráztak az ügyvédek valami fantomról, de ők olyat csak filmben láttak a tévében. Hát így van ez mostanában, a tanulatlan, kapás nép mindenre ráfizet, az ügyeskedő gyütt-mentje meg egyre zsírosodik.

- Adj még egyet, - kéri Pista - s asszonya gyorsan bontja is kifelé az újságpapírba, azt háziszóttésbe rejtett újabb szelet zsíros kenyeret, de azon már van kis piros erős paprika is, mindjárt jobb ízzel majszolják mindketten, az ember meg is jegyzi:

- Na végre megjött az eszed! - ez kell a magyarnak, ez itt, nem az a franciás üres kenyér, amilyen a másik volt.

- Pedig ugyanaz a kenyér, s ugyanaz a zsír is, tudod a Böske zsírja, az sokkal jobb ízű lett, mind a fehér malacé. Az a magunkfajta jó öreg mangalica volt.

- Nincs is annak párja, hibrid ide, meg oda - állapítja meg a sokat megélt ember.

Még be sem fejezték, amikor jön az utasítás:

- Na emberek, gyorsan egyenek, igyanak, bagoval ráérnek munka végeztével is, itt van még az a pár száz sor, azzal ma még végezni kellene, hogy ne maradjon sok holnapra. Ezen a héten ezt mind, amit a szemük belát le kellene címezni.

Körbenéz a sok ijedt szem, ez lehetetlen, hát nem csak ma, de holnap is, meg holnapután is, sőt egész héten ezt kelljen nekik kiállni?! A fiatalok csuklója máris bedagadt, nincsen az hozzászokva

ehhez a megterhelő, monoton munkához, tenyerükből fel-felbugyog a friss vér. Az egyik megjegyzi:

- Na, csak csinálja, aki bolond, mentem. Isten áldja felügyelő Úr! - s azzal se szó, se beszéd, elhagyja addigi kínjai színterét, választ sem vár, nekiindul a mezőnek a falu felé gyalog.

- Nem úgy van a'! - kiált utána - hogyan képzeled ezt? Nem fizetek félnapit, egy kanyit se!

- Kölcse patikára! - szól vissza a fiú, s már nem is megy, mit megy? Fut hazafelé.

- Akar még valaki elmenni? - kérdi fölényesen, akár egy rabszolgahajcsár, bár arról csak fogalmunk lehet, milyen lehetett hajdanán, ez még itt nem ver senkit sem, csak kiabál. Régen is ilyen volt. Hol megbírtak fizetni egy-egy számtartót, az a lelküket is kihajtotta a zsellérekből. Igaz, akiben megbízott, minden évben visszafogadta, de azért csak nem szerette a nép, csak köpött egyet mögötte. Most újra ilyen világ érkezett, ezt hozta a nagyzási mánia, kik még puccos ruhákban jártak a minap, ma már, feltűrik azt a combjuk közepéig, s szakadt szegélyeikbe törlik verejtékeiket le. Még egy-egy vicc csak elcsattan munka közben, de mire a nap is lejjebb hordja sugarát, az emberek is bele-törődnek hitvány sorsukba.

Már senki sem érez fájdalmat, dagadt kézfejüket megedzette a folyamatosan ellenálló növény, már a vér sem serken a sebekből, kínjában már nem törődik azzal sem öreg, sem fiatal, csak tépi-tépi

megveszekedettten a hatalmas ellenséget, a bugát. S ahogy enged a forrás, hús szél enyhíti a munkások szomját, s egyszer végre csak felhördül rekedten, az időközben maga is megaszalódott felügyelő, hiába nem dolgozik, a sorok között ő maga is sétál fel, s alá, különben még lazálna ez a hitvány népség, elfáradt, kiszáradt, ideje lenne hazamenni. Megnézi óráját, esteledik, fél hétre mindenki kellően kimerült, nem ér már pénzt a munkájuk:

- Mára elég volt emberek - de ezt oly kényszeredetten mondja, mint aki maga sem bírna többet egyetlen perccel sem. Nem érkezik ellenvetés, csöndben szedelőzködnek, az asszonyok leveszik poros kendőjüket, kirázzák, legyezik magukat vele, picit leülnek, hiszen szusszanni csak kellene, van, ki rágyújt, van, ki csak meghúzza a már számtalanszor felforrt poshadt vizet, mit magával hozott műanyag üdítő flakonjában.

- Ej, hol vannak azok a régi hús sárkanták, amiket a fazekas jó öreg agyagból, s kívülről mázasra készített elő a mezei munkálatokra? De jó volna belőle akár egy is, a gyerekek azon tanultak fűtyülni, mert fogantyúját eszesen lyukasra hagyták, hadd járja a levegő, ne melegedjen az fel. No meg inni is könnyebb volt abból a kis lyukon keresztül. Vigyáztak a víz minden cseppjére, nem pocskolták azt annak idején el. Félig lenyomták a földbe, így biztosítva a mindég hús vizet.

Eszébe jut Macinak, valahol a padláson lennie kell még egynek az öreganyja hagyatékából, meg is jegyzi:

- Na, holnap abban hozok vizet, amibe az ángyomnak adta az öreganyám! - s erre csak megkérdik, miért, az milyen volt?

- Hát rendes sárból égetett, amit János bátyám pörgetett ki annak idején, jól kitaposott agyagból - mondja, s mindenki egyből bólogatni kezd, egyből rémlik még valami az elmúlt korból.

- Nem voltak a régiek ilyen bolondok, mint mi... - jegyzi meg a kötényes öregember. Nagyon elfáradt, ráncos álla messzire nyúlik a naptól, - biza, előveszem a csikóbőrös kulacsom holnapra, telirakom vízzel kavart pálinkával, azzal lehet igazán oltani a szomjat, nem ezzel a bűdös vízzel, amit a vízmű biztosít manapság.

- Ej, hol van az már? - kérdik tőle többen is - de az öreg kitart az iménti mellett:

- Biza van nekem olyan, van, úgy lássam meg a holnapot! Még bádoggantám is, az is jobb, mint ez a műanyag vacak, olyan volt ez most, akár a régi ember, amikor kibabrált a kölykével, oszt mézes kenyeret kent neki az első napszámára.

- Oszt minek tett volna olyat bátyám? - kérdi egy épp nagyot slukkoló siheder az öreget, sejtve, megint rászedi az, akárcsak reggel is.

- Azért fiam, hogy megtanulja a magyarok Istenit, meg azt, hogy szegény ember nem édes szájjal él, az csak úri kiváltság, mert a kapásnak nem tesz

jót az ilyesfajta kiváltság, zsír kell annak, hogy puhuljon a kenyér, a méztől meg kiszárad az, s olyan érdessé válik minden morzsája, hogy kikezdi a torkát. Aki még szerette az édesanyja kalácsát addig, egyből leszokna róla.

- De kegyetlen tetszik lenni! - szól rá az egyik fiatalabb asszony az öregre, de az csak kajánul bizonyítgatja a maga igazát egy-egy sátáni vigyorral kísérve:

- Biz' Isten így vót még az én időmben, nem volt olyan elsőnapos cseléd, aki ezt meg ne járta volna...

S azzal szedelőzködnek, mennek kifelé a földkről az egyetlen köves út irányába, amit még hajdanán az akkor még üzemelő cukorgyár csináltatott a nagy gépeknek, ne akadjanak azok el a begyűjtéseik idején. Az öreg busz ott ácsorog magányosan, semerre egy lélek, a sofőr valamelyik bokor tövében alszik, nincsen pénz a felesleges furikázásra, hát bevárta őket, amíg kidolgozták magukat becsülettel. Az út másik oldalán egy tarló, már bearatták a gabona javát, de sárgállik a sok pocséklástól, amit a modern gép maga után hagy. Mancsi átmegy, felvesz egy otffeledett kalászt, elkezd játszani azzal ujjai között, megbillegtetni fejét:

- Ejnye no, lássátok? Régen ilyen pocséklás nem volt, amíg tsz volt, összeszedték a diákok a hátrahagyott búzáat, vagy megengedték a szegénynek, hadd vigye az, akinek másra nem telt - ezt is igen-csak helyeslik, tehetetlen dühében beejti ruhája

zsebébe a félig morzsolt kalászt, majd beülnek az izzó bádogdobozba, az nagyot roppan alattuk, a sofőr is előjött közben, s elindul velük végre hazafelé.

Mire kiérnek a földekről a falu határába, már vörösen izzik a horizont, meg is áll a busz, lerobban, felforr a víz a hűtőben, épp, hogy elért velük az első házig.

- Na emberek! Innen csak a Krisztus papucsával mehetünk - tárja széjjel karjait a sofőr, érti is mindenki a beszédet, nagy kényszeredve bár, elcsigázott, maréknyi rongyos sereg, leszállnak, s elindulnak a faluba befelé. Az első kocsmánál elkiáltja magát a munkafelügyelő:

- Egy sörre a vendégeim - s már megy is be a kocsmába - majd' mindenki követi, pár asszony megy csak tovább, szorongatva zsebében a munkáért kapott pénzt.

Manci is húzgálná hazafelé az urát, de az nem enged a szorításnak, bemegy, egy ideig kint várakozik az asszony, majd csak beljebb lép, leül az első asztal mellé. A söntés van elől, pár asztallal, s kis hokedliszerű székekkel körben, bentebb egy üres helyiség, a régi zenekar helyén apró pulpitus, rajta furcsa szerkezet, azt mondják, valami játék-gép. A felügyelő állja is a szavát, fizet egy kört mindenkinek. A vézna, vékonyarcú nő egyből csapolja a friss nedűt, habzik kifelé a korsókból, s újabb kör, de azt már a munkás fizeti, majd a felvidult sereg el is felejtí az egész napos gyötrelmét,

illik mindenkinek fizetni, hiszen ha az egyik elkezdte, a tisztesség csak úgy kéri, csak az fogadja a neki felajánlott ingyen italt, aki azt viszonzni is képes. Még fél óra sem kell hozzá, s megéled az elcsigázott test, mutatják egymásnak a gépet, dobják bele a százast, csak úgy csillog-villog, zörög, zakatol az ócska szerkezet, de nyerni nem hagy senkit sem. Hamar vége a játéknak, egymás után kullognak kifelé a kocsmából, még páran szipolyozzák asszonyaikat, de a többség már lehajtott fejjel épp azon gondolkodik, mit is mondjon odahaza az őket váró éhes szájaknak.

- Add ide a pénzt! - ripakodik Mancira is férje, olyan se részeg, se józan, épp a legrosszabbik állatpotba ért.

- Eszem ágában sincsen,- válaszolja nyeglén az.

- Már hogyan adnád! Elvégre az ember én vagyok! Add ide! Az anyja Úristenit ennek a kutya világnak! - s tántorogva kikapja az asszony kezéből a felé nyújtott utolsó ötszázast, majd megy is vele a söntésbe, rendelni.

- Mennyire futja ebből itt né?

- Még egy körre, már ritkábban vannak... válaszolja a csapos.

- Akkor egy kört mindenkinek! Nem mindég mulatok, ma úr vagyok! Ma kukoricát címeztem! Megértem életem legnagyobb napját is! - s a keserűségből, bokázás lesz. Valami régi katonanótát dűnnyögve elkezdí verdesni a lába szárát, pedig nem látott az már csizmát legény kora óta, akkor is

csak a szüreti felvonulások alkalmával. S egyre hangosabban énekel, lassan beszállnak az őt körülvevők is, táncol az öreg, ahogy csak bírja, összeveri bokáját, nem törődik a korával, na még egyet, még egyet, s egyszer csak összeesik.

- Orvost- kiabálja kétségbeesetten Mancsi! - Orvost!A várakozás nem túl hosszú, mégis elviselhetetlen, végre kiér az ügyeletes autója, - agyvérzés - állapítja meg a fiatal orvos, s már hívja is a mentőt. Mindenki kullog kifelé, de haza senki sem megy, várják a mentőt, ösztönösen kijózanodik pillanaton belül a társaság, zsebeik üresek, amit egész napos kínlódással megkerestek, az most odavan mind, javarészt bent a gépben meg a pult fiókjában. Alig pár perc, s már szirénázik is a mentő, rakják hordágyra, s viszik, a feleségének arra sem marad ideje, hogy lehajtsa a köténye szegletét, úgy maradt az felhajtva, amikor alóla a ruhája zsebéből kivette azt az elátkozott pénzt.

Telefoncsöngés ébreszti a sarokban alvó leányt:

- Záróra - szól neki a pult mögül a nő.

Megértette, megy is kifelé, s a munkafelügyelő bezárja a kocsma ajtaját belülről.

- Téged keres a főnök, nyújtja át a kagylót a nő, mosogat, takarít, ideje lenne hazamenni végre, rég volt reggel, kimerült ebben a rekkenő hőségben.

- Igen, értettem... Visszajött majd az egész, bent van a gépben, meg a kasszában. Csak páran maradnak holnapra el, azokat ebből ki tudom fizetni

majd ... - hebeg, habog, érződik a levegőben a feszültség, valamit nem egészen jól csinálhatott, mert a vonal túlsó végében nincsen megelégedve a bevétellel – A munkát elvégezték mind, s a pénzt is visszarakták, persze kevés kivétellel... megpróbálok... veszteség van mindég... s hirtelen csend.

A pénz, mint illuzórikus eszköz, a ma létező szemfényvesztő körforgás eleme, az életünk minden területén kézzelfogható, s az, aki munkád elismeréseként estére odaadja, vissza is veszi a kocsmában még akkor nap, s majd másnap újra elkezdődik az álnok hajsza a pénz ura, és cselédje között, hogy egyre vastagabbá válják a törvények által is védelt zszora zszákja.

A mentő hangos visítással ér be a kórházba, hol jobbra, hol balra esik benne Mancsi, csak egy támla nélküli szék jutott neki, mindenki a férjét próbálja magához téríteni. Imitt is, amott is csüng valami cső belőle, az egyik kezében valami lével teli zacskó, a másikon sztetoszkóp lenyomata látszik, tesszik a dolgukat, oly nagy gyorsasággal, hogy az asszony nem is bírja őket tekintetével követni. Megáll a kocsis, kicibálják a rozoga hordágyat, s szaladnak vele fel az emeletre, adja nekik a sofőr az utasítást:

- Ne a traumára, a belre, várja a kardiológus - s már szaladnak is.

Mancsi alig bír menni utánuk, a liftbe nem fért be, nem törődik senki sem vele, hát rohan fel a lépcsőn, mire kinyílik annak ajtaja az első emele-

ten, korát meghazudtolva áll előtte, nem liheg, nem érez fáradtságot, hiszen most élete értelme fekszik magatehetetlenül, nem hagyhatja magára. Az sem hagyta őt el soha, egyetlen percre sem, mellette volt jóban, rosszban mindég. Türelmes, egyszerű asszony, szépen megy a hordágyat toló emberek mögött, koszosan, csak úgy, ahogyan a földekről beértek a faluba, idő nem volt átöltözni, sem megmosakodni.

- Tessék itt maradni! - utasítja az egyik elébük jövő fehér köpenyes férfi, s már zárja is be az ajtót előtte, eltűnnek az emberrel mind. Kihalt a folyosó, régen szellőztethették azt, áporodott bűz üti meg orrát, keveredik a fertőtlenítő szaga a forró gőzzel, és a bezártsággal. Csak akkor döbben rá, mily védtelenül áll ő most ott az ajtóban. Koszosan, porosan, fésületlenül, köténye feltúrva, kendője a vállára vetve, ugyan mi különböztetheti meg a neki jövendőmondást ígérő putris cigányasszonytól...

- Hát ilyen a nyomor? - de csak magától kérdi, mert tudja a feleletet. Megérte ezt a napot is, s Pista épp most szándékozik őt magára hagyni.

- A fene ette volna meg azt a бүдös munkafelügyelőt! - ébred benne a felismerés, egyből peregnek elő a nap történései. A felforrat agyú, megalázott embereket de könnyen törbe tudta csalni...

- Bejöhet, semmi baj - hallja maga mellett a megnyugtató szavakat - csak kicsit sokat ivott a férje.

Megkönnyebbülve fellélegzik, idős, jó szagú, szikár ember néz vele szemtől-szembe, majd fel emeli egyik kezét, és megcirógatja:

- Mancika! Te lennél az?

- Hát a doktor úr ismer? - csodálkozik el a lassan feloldódó asszony,

- Na de Manc! Nézz rám! - s fogja az asszony állát, felemeli, hogy jobban lássa az időközben megváltozott arcát.

- Úristen! - csapja össze az asszony önkéntelenül is a kezét.

- Megismersz? - kérdi kitartóan a férfi.

- Hát te vagy a Szabó Pityu! Édes Isten, így megöregedtünk?!

- Így Manc. Na de majd máskor beszélgetünk, nyugtasd meg ezt a vén lókötőt, aztán gyere be az ügyeleti szobába, elmondom a teendőket. Kapálni voltatok, hol ivott ennyit? Nem bírja már ez a vénember az alkoholt, miért hagytad inni?

- Nem hagytam én, dehogy hagytam, nem ivott tán már harminc éve sem, azért ártott az meg neki - választ nem vár, rohan be a szobába, az ember már kijózanodva várja, s szemlesütve állja tekintetét.

- Pista te! Hát kellett ez nekünk?

- Kellott a rossebnek! De már mit csináljak?!
Megtörtént.

- Na nem baj, hónaptól eszünk ciberét. Az is jó lesz, s majd az Isten csak megsegít, régen is volt még ilyen... - leül úgy, ahogyan van, koszosan,

porosan, az ágy szélére, s megsimogatja embere fejét - egyet se aggódj, megleszünk, meglásd, levágjuk szombaton az egyik disznót, zöldség már van, csak lesz valami...

- De a jány mit fog szólni? Miből öltözik fel a gyermek az iskolára?

- Majd abban megy, amije van - vonja meg a vállát nyeglén.

- Jaj te Mancsi, te Mancsi, már megint nem hallgattam rád - s látszik rajta az őszinte megbánás - Micsoda szégyen ez? Belehalok.

- Halsz te a nagy csudát! Már hogy halnál? Akkor mi lenne velem?

S erre csak ráborul az urára, megöleli. Az is viszonzozza, s a nagy ölekezésben, kiesik a kalász az asszony zsebéből, egyenesen a férfi mellére.

- Hát ez meg mi?- kérdi az elképedve.

- A jövőnk! Ennek is meg kellett előtte halni. Tavaly még csak egy szem volt belőle, most meg itt van, ni! -vidáman nyújtja át férjének a félig lemorzolt búzakaralászt. - Na, látod? Lesz már mit enni...
- s jóízűen kacagva vészeli át az egész éjszakát.

A fény

- Láttam egy szellemet mami...

- Milyen szellemet? Szellemek nem léteznek kicsim...

- De láttam őt mami - sírja a hosszú hálóingében, közben szorosan tartva anyja nyakát, olyan nagyon magához akarja fogni, nem öleli, markolja a finom pamut felsőt annak tarkóján.

- Ne félj, butuska vagy szívem...-próbálja megnyugtatni, de a gyermek szemében oly furcsa fény dereng, mint akit már sehogyan sem lehet visszahozni ebből a lidérces álomból. Hirtelen összecsukszik, az anyja sikoltva kapja el.

- Mi történt? - kérdi a berohanó férj, s látva a helyzetet, egyből felkapja az apró testet s úgy, ahogy van, egy szál pólóban, alsónadrágban rohan vele ki a lakásból. Éles fájdalommal tölti el a megfagyott hó, de ő csak fut, nem állíthatják meg a késhegyes apró kristályok, szalad a gyermekkorház irányában. Keze között tűzforrón, szinte süt a gyermek teste. Mire a kapuhoz ér, mintha élettelen lenne ölében az édes test. A hajnali csendben ormótlannak tűnik a szürke bádogkerítés, mellyel bezárják éjszakára a kórház udvarát. Folyamatosan nyomja a csengőt, de az csak nagy nehezen nyílik. A portás is megijed a látványtól. Előtte egy férfi, már-már lila térdig a lába, fagyos leheletétől fehér az arca...

- Ember mi történt? Megbolondult, meg is halhat?! - kiabál elképedve, s közben szalad előtte a bejárati ajtót nyitni, segítséget hívni.

- Jöjjön már valaki, hordágyat! - a nagy hangzavarra, amit már az udvaron keltett, szalad egy nővér eléjük, s látva a borzalmat, nyitja előttük sorra az ajtókat, vezeti be a félig eltávozott gyermeket, és az őt erős kézzel tartó férfit az ügyeletes orvos szobájához. Felkapcsolja a sötét helyiség világítását. A doktornő, sovány, de talpraesett teremtés, kórházi melegítőben kucorog egy keskeny heverőn, mellette leesve a pléd. Hirtelen felugrik, rémületében nem tudja, hol van:

- Mi történt? Kik maguk? Hogyan jöttek ide be?

- Drága doktornő, kérem, ne haragudjon rám! - mentegetőzik a nővér, de már mást nem is kell mondania. Azonnal leteteti a gyermeket a heverőre. Ő felpattan, fülét az alélt mellkasára téve, a kezével csendet intve, azonnal szolgálatra kész.

- Él! Gyorsan vigyük be az intenzívra! - s választ nem várva, int az apának, hogy kapja a gyermeket és menjen utána. A férfi, mintha elfelejtett volna járni, szalad az intenzív felé...

Az apja öléből elrabolják a kislányt! Az apa „terhét” veszte összegörnyed, guggol a folyosó közepén. Egy nővérke ruhaféleségekkel a karján igyekszik támogatni, s felállítani.

- Jöjjön be a nővérszobába, fel kell öltözni, máris főzök magának egy forró kávé.

- De a gyermek... - mondaná, ám hang nem jön ki a torkán. Berekedt. Krákog, próbál köhinteni, nem megy.

- Kifázott - jöjjön, kérem, ne féljen, a kislány már jó kezekben van, lázgörcs. Szerencsére időben beérték.

Ekkor jut eszébe a felesége. Mondaná, kérné a nővért, hívja azt fel, hiszen azt sem tudja, ő merre van, de nem bír megszólalni.

- Na jöjjön alaposan kihűlt, szépen fel kell melegedni, utána beszélünk, meglátja, a hangja is visszajön.

Óvatosan besegíti, lefekteti három egymás mellé helyezett karfa nélküli fotelszerűségre, zoknit húz a kihűlt lábára, betakarja pléddekkkel. Telefonon szól az ügyeletes orvosnak, aki adja is utasításait. Pár perccel később megérkezik a mentősöktől két jókora ember egy hordággal.

- Mennyi a hőmérséklete?

- Sajnos nem tudom, próbáltam itatni, de közben elveszítette az eszméletét.

- Mindent jól tett, a felmelegítés sokkal fontosabb most, mint a hőmérőzés - gyorsan cselekszenek, a mentőautóba becsomagolják valami fóliaszerű anyagba és repülnek vele a belgyógyászatra.

A kórház előtt leparkoló taxiból kipattan egy halovány nő, le sem veszi kezét a csengőről, míg azt a hatalmas kaput ki nem nyitják előtte.

- Ide hozta be a férjem a kislányomat?

- Igen asszonyom, jöjjön, már stabil az állapota
- s vezeti be az intenzív osztályra, ott átadja az
elébük siető nővérnek.

- Jöjjön - invitálja az szívélyesen- már magánál
van a kislánya- s bevezeti egy kórterembe, ahol az
alvó gyermek pihen, láthatóan túl a veszélyen.

- A férjem? - kérdi suttogva, miközben letérdel
a gyermek ágya elé.

- Őt be kellett vinni a belgyógyászatra, kicsit
kihűlt, mire ideérték, de ne aggódjon, mindjárt
megkérdem telefonon hogy van.

- Te vagy anya? - kérdi mosolyogva a gyermek.

- Igen - válaszolja a nő, de szívében furcsa nyi-
lallást érez. Mint akit áram üti meg, hirtelen fölpat-
tan s szalad kifelé otthagyván a gyermeket. Meg
sem áll a nővérszobáig, ott aztán egyből kéri, hív-
ják fel a belgyógyászatot, mi van a férjével. Idege-
sen csavargatja kezében a kislánya zsebkezdőjét,
az maradt nála, mikor férje felkapta a gyermeket.
Azzal szokott a kislány elaludni.

- Tessék megnyugodni, máris hívom őket -
mondja készségesen a nővér, de amikor válaszol-
nak neki a vonal másik végéről, hirtelen elsápad,
hófehér lesz az arca.

- Mi történt? - könyörög neki a kétségbeesett
asszony-

- Előbb a doktornővel akarok beszélni, semmi
gond, tessék megnyugodni, mindjárt utánanéznék
- mondja az, de csak tettetve a nyugalmat.

Mire az orvos beér, már tud mindent, érzi az ürességet, a borzalmat, nem vár válaszra, térde remeg, nem bírja visszatartani érzéseit, szeme megtelnek könnyel. Nem kell mondani, érti, látja a tekintetet, elindul az ajtó felé, már nem hallja a szavakat, kinyitja, kimegy a folyósora, lépteit egyre szaporázza, majd kiszakítja a bejárati ajtót... Kiszalad az udvarra, és ott az égre tekint...

Még mindég a sötétség az úr, pedig szól a gyár kürtje a távolban, hajnali hat van. S hirtelen valami apró fény felcsillan az égen, s az asszony szája szóra nyílik:

- Köszönöm - és összeesik.

Éjfélre jár

A fürdőkád lassan megtelik. Vézna nő vetkőzik meztelenre, szemei dagadtra sírva, beül a kádba, lehúzódik nyakig a forró habos selyembe. Lágyan simogatja szikár testét az illatos víz. A falakról folyik a kicsapódott pára. A fűtetlen fürdőszoba hideg falainak ütközik a forró gőz, majd hideg cseppekben csordogál vissza a kádba, csuklik, ma is sokat sírt, ma sem bírta megállni.

Gyászol. Máris gyászol... pedig még él a legféltettebb kincs, s ő mégis gyászolja már jó előre. Hétfőn megmondta az orvos, semmi esély a túlélésre, csupán életben tartó kezeléseket kap, amíg befojadja szervezete a naponta egyre több vért kívánó átömlesztéseket. Istenem, csak annyi lenne még, hogy sikerüljön teljesíteni a kérését. Férje épp ügyeletes, nem tudta a szolgálatát elcserélni. Vele akarna beszélni, neki volna közölnivalója, senki mászt nem óhajt, csak őt. Ám annak az utóbbi időben meglehetősen sokat kellett átütemeztetnie szolgálati idejét. A katona nem rendelkezik saját idejével, azt nem lehet csak úgy elcserélni. Amikor rajta a sor, akkor tennie kell a dolgát. Olyat, hogy haldokló após nem ismer kivételként a szabályzat, csak az előljárók jóindulatából kísérheti feleségét kéthetente el. Alig 2 hónapja tart ez a pokol, de csak tarthatna így éveken át is, még akkor sem jelentene terhet egyik résztvevőjének sem.

Este van, a lakásban az éjjeli sötétség játszik egy huncut fénycsóvával, el akarja kapni. De a kintől beáramló lámpa fénye hirtelen hol előbukik, hol eltűnik. Érintkezési hibája lehet, még mindég nem javították meg, s e furcsa játékában hol fénynek, hol sötétnek, a gyermek már rég alszik. A vézna nő, élvezzi a víz simogatását, a melegséget. Nagy hiány ez mostanában, oly régen volt már, hogy őt megsimogatták volna, s most ez a finom víz, ahogy mozgatja, finoman lóbálja testét, valami külön ősi ösztönszerű ritmikus mozgásba kezd. A meggyötört lélek nem lázong, nem inti le, bentről jön a biztatást, öleld meg magadat te gyermek, hiszen már soha többet nem fognak gyermekként megölelni. Szeresd magadat te lány!... S akár valami zavart parancs, jön a biztatás az agyából. A szívéből csapong a kérdés, forr a félelem. S mégis, elindul a jobb kéz, mily jó megsimogatnia testének gyönyörét, mily ismeretlen, s mégis mágikus érzés, mi az egyre hidegülő vízben előnti a testét, s lelke csapodár módon boldog, ujjong az átélt csodában. Pedig csak simogatja, babusgatja magát, mást nem tesz, nem is tenne soha sem olyat, amit bűnnek vélne. Istent féltő ember ő, nem enged a kísértésnek. Ó, de kedves, de mámoros ez a forró víz, a puha kéz, a becsukott szem, aprócska boldogság, mi álomba ringatja, s mindennek a csodának hatására olyasmi történik vele, ami már legalább hat hete nem, elalszik. Csendesen, egyenletesen veszi a levegőt, majd egy hirtelen félelemre ébred, kiugrik

a kádból. Reszket, a hideg vízben alaposan kihűlt a teste. Begöngyöli magát a hatalmas fürdőköpenyébe, s érzi, tudja, valaki nézi. Gondosan, remegő térddel járja körbe a lakást. Megnéz minden helyiséget, ablakot, hol jöhetett be a kíváncsiskodó tekintet. Idegesen nyitja a szekrények ajtaját, nincsen egyedül. Olyan erős benne az érzés, s félelem egyben, majd hirtelen megvilágosodik előtte minden. Fájdalmában összegörnyed, térdre esik, az óra pontosan éjfélt üt, szépen behallik a templom tornyából a kongatás. Hajnali egy van odaát, az ő hazájában, egy órával több. A féltő szem, a rosszaló tekintet, a szégyen mind, egyetlen pillanat alatt elszáll. Egy ideig még a földre roskadva imádkozik, majd elhessegeti a gondolatot. Csak megfáradt elméjének képzelgése volt csupán, s mellé fekszik a drága gyermeknek. Egy ideig féltőn karolja, s átéli a pillanat csodáját, amikor újra magában érzi a puha testet, része ez az apróság az ő testének, belőle nőtt... mily nagy Isten kegyelme... gondolja, s elalszik ismét. Valaki nagyon vigyázz rá, ki kell pihennie magát, mert nagy megpróbáltatás vár rá a következő napokban.

- Édesem - rázza a drága kéz - kérlek ne ijedj meg, ébredj, táviratunk érkezett.

- Meghalt apám?!- esik kétségbe egyből.

- Nem, azt írja benne anyád, hogy azonnal menjünk, mert apuka rosszul van.

- Meghalt apám - s becsukott szemmel, azonnal tudja, hogy bár nem lehetett mellette, mert nem

tudott elutazni, de az édesapja mégis meglátogatta, hogy el tudjon tőle búcsúzni. S vigyázta álmát egész éjjel át.

S bár kipihenten, de a nagy fájdalomtól összetörtén, összepakolja a gyászhoz előkészített ruháit, óvatosan ébreszti a gyermekeket. Finoman öltözteti, nehogy az megijedjen, s közben próbálja felkészíteni halk szavaival a történetekre. Férje mindenben segíti, gyorsan, csendben csomagolnak, mindent, ami a fagyasztóban van, húst, zöldséget s egyébeket, amik ilyen esetben az ottani helyi szokáshoz híven a halotti torhoz majd kellenek. Gondosan, méltóságteljesen, hangtalanul bepakolnak a csomagtartóba, beülnek a kocsiba és elindulnak. Útra kelnek, utolsó útra, mert ahhoz az emberhez mennek, akit már soha többet nem látogathatnak ezután meg. Ez az utolsó ilyen eset, de az már nem várja őket tárt karokkal, hanem egy hideg test lesz csupán, egy annál is ridegebb koporsóban.

Jó pásztor, rossz pásztor

„Aki béres és nem pásztor, akinek a juhok nem tulajdonai, látja a farkast jönni, elhagyja a juhokat, és elfut, a farkas pedig elragadja és elszéleszti őket.” Jn.10,12

A farkas goromba pofájával lesben áll, éhes, irtózatosan korog a gyomra. Merre menjen, hol talál ételmezt ebben az esős, zimankós időben?! Még csak nyár vége felé jár, a nap elég magasröptű, mégis alig találni egy-két nyulat, néha fácánt sikerül csak zsákmányolni. Hol vannak azok a régi szép idők? Valamikor olyan gyors volt, hogy röptében is elkapta a vadkacsát...

Ahogy így kullog, egyre intenzívebben érzi a nyáj szagát:

- Ezek birkák - s girhes csontjait zörgetve, egyből futásnak ered. Erősen facsarja az orrát, már közel lehetnek, s hopp! Egy hatalmas ugrással felér a hegytetőre. Meghúzza magát a már jól ismert bucka mögött, lassan, finoman nyújtja előre a nyáját, s mit lát? Jobbra is egy nyáj, meg balra is ...

- Melyik felé menjek? - s míg így nézi hol a jobb, hol a bal oldali nyáját, a bogáncs felfigyel a betolakodóra, ugatni kezd. Egyre élesebben *racsít, tereli a nyáját a pásztor irányában, de az csak ott szunyókál mély álomban. Egyből elszáll ám az

álma, mihelyt az eb jó nagyot rándít vikszolt csizmáján.

- Takarodj te! Te ócska - rúg belé, és amarra fordítja szűrét, most bal kezébe teszi át botját, arra támasztja karját, s rá a fejét.

A kis gombóc csak nem hagyja, nyugtalanul szaladgál az ideges bárányok körül. A farkas az oromnál, a birka a lábai alatt, s a fizetett pásztor csak alszik tovább, mit érdeklí az istenadta állat, hiszen neki nem az a dolga, hogy a Bogánccsal viaskodjék, csak annyi a feladata, hogy ne hagyja magára őket. Amott a hegynek lejtőjén legel egy másik, sokkal szebbeknek tűnnek birkái, kövérek, tiszták, gondosan körmölt jószágok, egy sem sánta, mind szépen ingatja otromba, tompa fejét. Elégedetten legelésznek, s mikor ott is idegesen felcsahint a Zsiga, hát csakhamar felugrik a juhász, a nagy subát félvállra dobja. Megfeszülnek erős izmai, ej de sok bárányt cipelt már vállán az elmúlt évek alatt... figyel. Szűk szemréséből cikázik a gyűlölet, gyanakodva néz körül:

- Zsiga te! Ejsze! Héj! - adja utasításait, s a fürge jószág máris szalad, keríti befelé a habos nyáját, nehogy félelmében megugorjék az.

- Jó reggelt komám! - kiállt át a másik oldalra, de onnan válasz csak nem érkezik. Szimatolja a levegőt:

- Ejsze! Hé! Zsiga csitt! - s a kutya megáll, türelmesen elnyúl, két mellső végtagja hosszasan maga előtt, figyel, várja a gazda további parancsait.

- Farkas! Kelj fel te csavargó! - kiabálja átellenben, de amaz csak álmodik tovább, nem sokat törődve a veszéllyel.

- Fuss Zsiga, segíts Bogáncsnak, tereld ide azokat is - s a hűséges állat szalad, mint aki máris magyarázná társának, amaz is érti, tudja a dolgát egyből, megindulnak, hajtják szorgosan a bárányokat egymás közelébe, összetereleik. Erre már csak felkél az ostoba bérlegény, egyből nekiveselkedik a másiknak:

- Hé! Nem addig van az! Mit képzelsz kend! Hová tereli a nyájamat?

- Te semmirekellő! Üvölt neki az éltes ember - amarra a farkas, te meg alszol?

No de több se kell neki, ahogy meghallja a kimondott szót, kapkodja szaporán szűrből tákolt hátizsákját, akassza félvállra, s uccu-neki, amerre az orra vezet, szalad lefelé a falunak. A két ügyes állat teszi szaporán a dolgát, a jó pásztor egyből fejszét ragad, a nyáj elé állva kémlel, megérzi az ordas figyelő tekintetét:

- Na megállj te betyár! - sziszegi hatalmas bajusza alatt, s már indul is neki a hegynek a bárányait figyelő vad irányában. Ám az sem rest, megkerüli nagy gyorsasággal az embert, s máris szalad neki a nyájnak. Olyan elszánt, olyan éhes, azzal sem törődik, hogy a két eb megszabdálja közben bundáját, hopp! Egy fiatal birka egyből megugrik, megijed, na, az máris az övé! Ráveti magát a nyakára, hangosan roppan a még porcos gerinc, s bár rajta

egyből a Zsiga, mindhiába, húzza magával a hal-
dokló jószágot az erdő felé. A gazda sem rest, utá-
na ered, nagy botjával egyik kezében, a másikban
baltájával csapkodja, ahol éri. Mélyvörös életnedve
széles csíkban mutatja menekülésének irányát, a
fák sikongnak a sok csapás súlyától, hol egyiket,
hol másikat vágja derékba, de kap ám a lompos is
eleget, mégsem hagyja a megszerzett zsákmányt,
szalad vele, s az öreg pásztor nem éri utol seho-
gyan sem.

- A fene ette vóna meg a fajtádat! - káromkodik
visszamenet, bátran helytállt, de a farkas sem vi-
selkedett gyáván, amit egyszer elhatározott, azt
végrehajtotta, még annak árán is, hogy halálos seb-
tátong oldalán, viszi a bárányt, nem érzi a fájdal-
mat, húzza, nyúzza, vonja maga mögött, egyre
lassabbak léptei, egyre homályosul a világ körülöt-
te, de hajtja a maradék vére, s megy vele az irtás
irányába, be a bokrok közé. Ott végre megpihen,
megnyalja sajtó bordáit, érzi, ezt már nem úszhatja
meg, lefekszik békésen a bárány mellé. Erős kínjá-
ban utolsó vonyításba kezd, hörgő ordítása csont-
szaggató erőt sugároz, végső üvöltése ez az ég felé
menet. A juhász is hallja, megpederi bajuszát, ka-
ján mosollyal jelzi elégedettségét, majd adja a hű-
séges ebnek az utasítást:

- Na Zsiga! Ejsze! Te! Ne! - s válassza az azon-
nal széjjel a két nyáját, a Bogáncs is megérti egyből,
hogy visszakapta állatait, újra teljes értékű pász-
torkutyává lépett elő.

- Ügyes! Zsiga, te jobbra! Bogáncs, te balra! - s csudák csudája, a két nyáj teljesen széjjelmegegy, fürgén szaporázzák az apró kis lábak táncukat, értik a kutya csaholását, s amerre az hajtja, a kos arra szalad, a bégető birkák mind mögé húzódnak szorosán egymáshoz, s bár még emlékeznek az iménti jelenetre, megnyugtatja őket a feléjük szórt utasítás. A jó pásztor lassan számlálja, magasra emelve jobb kezét:

- Egy... kettő... száznégy... ötszázegy... a francba, nem is egy a hója, hát hogy a rosszseb egye meg, merre a kicsi?! - Keresi, kutatja szemével, nem látja nyomát egyéb károkozónak a környéken, konstatálja, meglopta az a semmirekellő.

- Hogy költözne szűrje alá a mennydörgős Isten nyila! - mérgesen kapkodja fejét, egyből számolni kezdi a másik nyáját is, hiszen ő annak azt is tudja, mennyinek kellene meglenni. Észleli, hogy ott is hója, vagy kettő.

- Hogy dagadna a rosseb a beleibe! - ordít még hatalmasabban, majd adja utasításait a két ebnek:

- Ej, te! No, te! Hazafelé! - s mérgesen lépked a nyáj mögött, megtartván a pár méteres különbséget a birkák között. Ahogy beér a falu határába, megállítja a nyáját, egyik az út egyik felén, a másik a másikon, s látván az utolsó ház udvarában a bírót, egyből odakiált neki:

- Bíró uram jöjjön, tanúskodni kéne!

- No de Mihály, hát mi lelt tégedet? Mitől vagy ily mérges?

- No csak azért, mert az a fránya semmirekellő meglopta a gazdákat - s meséli tómondatokban a történeteket:

- Egy farkas vót. Nem több. Elszaladt, de megsebesült. Hallottam haldoklását. Menjünk oda. Megmutatom merre - s a bíró nem vitázik, megkéri a kútnál ruhát mosó asszonyt, menjen a háza elé ki, vigyázza a két nyáját, míg visszamennek megnézni a helyszínt.

Alig bírja tartani az iramot az éltes pásztorember mögött, rá is szól nem egyszer:

- Lassabban Miska! Nem bírja az úri mén e nagy vágát! - de biz az csak megy felfelé, ugyanabban az iramban, mint lefelé jött a hegyről. Mire felérnek a legelőhöz, kapkodja a levegőt, **megsenderül, s látva maga mögött a lejtőt, kicsit megnyugszik:

- Hazafelé lefelé. Na, merre van az ordas? - de már menni kell tovább egyből, mert a juhász akkora léptekkel halad nagy indulatában, hogy alig bírja követni. Vállán a nehéz suba, le nem venné. Csapkodja az irtásban a bozótot, s egyszer nyomát leli a farkasnak:

- Megvagy fattyú! - kiálltja diadalittasan, s bal-tájával csap még egyet az időközben kimúlt állat fejére. Ott van mellette a megmárt zsenge jószág, az is kilehelte lelkét. Felkapja vállára a báránytetemet, a farkast farkánál fogva vonszolja maga után, mutatja a bírónak:

- Na, itt van, né! Egy farkas, egy bárány. S ez biza csak az egyik, ez az enyém. Ott van a hasa alján a jel, az enyém a zöld, a falué barna. Ez meg zöld ugye...

- Ez zöld! - állapítja meg a bíró - Mennyi hája?

- Nekem ezen kívül egy apró bég, a falunak meg legalább kettő.

- Azt a mocskos édesanyját, nem elég, hogy magára hagyta a nyáját még meg is lopta a falut?! Na, csak érjünk haza, adok én neki! - s megindul lefelé, egyre szaporábban lépkedi a buckákat, meg sem várja az idős cselédet, megy a falu szélső utcájába, a bérelt pásztor háza elé:

- Hej, te! Jössz ki máris! - ordítja el magát úgy, hogy amaz ott bent egyből tudja, ebből baj lesz, szaporán siet ki a bíró elé.

- Hol vannak a birkák? Hová dugtad el, te mihaszna? - Emeli a kezét, csattana a pofon, de az ügyes, füрге ember kitér előle.

- Mit meg nem enged kend magának hallja! - üvölti az egyből, s csak úgy sereglük ki az utcában egyből a sok nép.

- Hol a falu két birkája, s a Mihály báránya?

- Elvitte a farkas! - húzza ki magát, s egyenesedik a bíró fölé.

Erre ér be az utcába a juhász, vállán a döglött állattal, s a maga mögött vonszolt farkassal, amint odaér, ledobja azokat a tolvaj elé:

- Na te, itt van!

- Mi ez? - kérdi a lebuktatott ember, mert tudja, valahogyan el kellene számolni az elmúlt napok vesztéséével.

- Isten engem úgy segítjen... - emeli esküre a kezét, de azonnal rácsap a juhász a bottal:

- Na, csak ne esküdj itt nekem! Vagy előadod, vagy megkeresem magam! - S nem várva invitálást, megy egyből be az udvarba, az akol irányába. Üres az, talán sohasem látott még állatot, pedig lassan összeomlik a vertsárból készült építmény.

- Hol vannak? - üvölti egyre mérgesebben a bíró.

- Eladtam - nyekergi ki nagy nehezen -, eladtam még a múlt héten egy városi embernek.

- Oszt kinek? - acsarkodik a juhász.

- Nem ismerem, ha megölnék kendtek, akkor sem tudom megmondani a nevét.

- Hányat adtál?

- Két öreget, egy fiátalt, de azt pótolni kellett, mert Pista bátyám számon tartotta, kijött érte vásárnap, muszáj volt adni helyette a magáéból.

- Mikor te? Hol voltam? - kérdi a szemöldökét felrántva, mert elképzeli sem tud olyat, hogy a szeme láttára lophatták volna meg.

- Még hajnalban, amikor aludt - válaszolja megszegyenülten, fejét lehajtva - kellett a pénz.

- Na még szép! - ordítja a bíró.

- Mit üvöltöznek itt kendtek? Kiált ki egy öreg fehérnép, hát még meghalni sem hagyják békében ezt a szegény Marist?

- Beteg van a háznál? - kérdi hitetlenkedve a bíró, de választ nem várva megy beljebb, egyenesen a verandára, majd befelé.

- Hát erre kellett a pénz? - kérdi kitekintve az ajtóból - Miért nem szóltál?

- Szégyelltem, drága volt a gyógyszer - s csak kiszökken szeméből a könny - de nem érte meg...

A juhász is figyel csendben, lenyugszanak a kedélyek, fogja magát, bemegy, ott kiabálni kezd:

- Gyere gyorsan! - a tolvajnak titulált szalad egyből, közben az öregasszony odabent felsikít:

- Maris! Mariskám!

Az udvarban halkan dűnnyög az öreg eb, őrzi a farkast, meg a bárányt. Csend van, csak egy gertya ég a pitvarban, a szobában hatalmas nyüzsgés, virrasztanak.

* racsít = kiabál

** senderül = megfordul

Boldogság recept

A nyomorúság gödrében kényelmetlen aludni. Csecsemő pózban összekuporodva lehet igazán kiadni kínjainkat magunkból. De sokszor próbáltam e testhelyzetet, s valahogyan még sem tudtam beletörődni az élet fájdalmas csalódásaiban. Hol fent, hol lent, hol fény, hol sötét... Igen, mennyire igaz tanítása ez mindegyik vallásnak, hitvilágnak, természettudománynak. Hol fent voltam, s hol lent, de mindkettő a szélsőségek legszeszélyesebb szintjéig sodort. Sokszor megközelítettem a csúcst, oly magasságokba emelt föl, amit földi halandó csak ritkán álmodhat magának. De a mélység is a pokol legmélyébe sodort, ezernyi ördögarc borzasztott el, valahányszor megérintették lelkemet. Mert a lélek az, ami szenved, a test fájdalmasan zsugorodik össze, s a lélek benne sejtelmesen nyöszörög, kiabálja: - Engedj ki végre! Engedj ki, hisz úgy sem értesz, úgy sem hallasz, hiába vezetnélek utadon... Te mindég a veszélyt keresed, bevonzod a rosszat, úrrá lesz rajtad a gonosz, tévedésbe ejtve legyőz ma is, holnap is, számtalanszor próbáltalak már megmenteni tőle, de a test oly gyarló, értéktelen rothadt hús és bűzös víz. A test mégis fogva tartja a lelket, az hiába könyörög, ameddig bírja, onnan annak nincsen szabadulása, nem lehet átjárni, szenvednek együtt, mindketten, mert egyé

sem tudnak válni, pedig mily szép és bölcs is lenne úgy az élet.

- Mennem kell - szólal meg a kicsit sánta, megtört arcú nő.

- Nem fogod kibírni -, válaszolja egy zömök kis öregember

- Igazad van, mégis meg kell tennem. Ha most ezt a lehetőséget kihagyom, soha többet nem fogunk ebből a nyomorúságból kilábalni.

A telefon kérlelhetetlenül cseng, nem hagyva magát, szalad a nő, felveszi:

- Halló? Igen én. Már van útlevelem, útra készen várok. Igen. Van család? - s csend, a másik oldalról érkezik a sok-sok utasítás, majd gyötrelmes pillantások a férfi irányában, mély csend, néha egy-egy - Igen, értem. Jó lesz úgy is. Muszáj, tudja kedves, mennem kell, ha belehalok is. Van zárt ruhám, persze, mindent, csak fizessenek meg - S ez a diskurzus még eltart egy ideig, miközben a férfi egyre türelmetlenebb, ott toporog az asszonya nyomában, s nem hagyja még beszélni sem. Kíváncsian kérdezet:- Na, mi van mond már... Mi van?

- Mi lenne, légy kicsit türelemmel, még beszélek - válaszolja ingerülten a nő, majd szépen előveszi az útlevelét, bediktálja adatait, annak számát, mindent úgy, ahogyan kérik. S hirtelen leejti a telefonkagylót.

- Na, ez meg volna. Csak még meg kellene erősödni, mert két nap múlva repülni kell Amerikába dolgozni.

- Két nap múlva? Megbolondultál? Hát ennyi idő alatt repülőjegyet sem adnak. Aztán mit kell ott dolgozni, és mennyiért?

- Sokat kell dolgozni, nagyon sokat. Egy zsidó család, 3 agglégény férfi és egy öregasszony. Főzni, mosni, vasalni, takarítani, a mamát felügyelni, keretet rendbe tartani, mosdatni, öltöztetni, naponta sétáltatni valami tó körül. A jegy 280 ezer forint, mert oda-vissza kell egy éven belülre, benne van a közvetítői díj... ott heti 450 dollár a fizetség majd, de az első hét még az ottani közvetítőnek jár. Istenem, hát kibírom én ezt?- kérdi sírva, kétségbeesve.

- Nem hiszem, de ha mégis? Számoljunk.

- S összedugják fejüket, elkezdik összeadni, majd kivonni, szoroznak, osztanak, megállapítják, két hónap kell, mire ezt a sok költséget ledolgozza az asszony. Utána, ha tud hazaküldeni havonta legalább ezer dollárt, abból talán bírják idehaza törleszteni a ház kölcsönt, akkor nem foglalják azt le, de csak talán, mert mi van akkor, ha tovább romlik a pénz?! Na erre már nincsen orvosság, s ők sem ismerik a receptet. Tanakodnak, az asszony sír, mondja az embernek, csak zárt ruhában szabad lenni, lehetőleg sötét színűben, és meg kell tanulni a kóser konyha titkait is. 23 kg-ot lehet vinni magával, többet nem engednek a repülőre.

- Miért nem magyar család? Kérdi az ember elképedve -, semmi bajom a zsidókkal, csak ugye az egy másik kultúra, amihez mi nem értünk. Más a

szokás, mi keresztyénhívó emberek vagyunk, nem ismerjük azokat a szokásokat, étkeket. Mit csinálsz majd ott egy kóser konyhában?

- Nem tudom, megtanulom, vagy csak elmondják, fogalmam sincsen mit kellene tennem. Azt tudom, hogy már igent mondtam, tehát el kell mennem. Holnap fel kell utazni Pestre a megadott címre, mert ott kapjuk meg az eligazítást és kapom kézhez a repülőjegyet. Állítólag ott majd beszélhetek a családdal is, akkor már megadják a telefonszámot, s már a néni ébren lesz, fogunk tudni vele beszélni, mert ő magyar származású.

Nyugtalan vasárnap délután után, nagy nehezen elérkezik végre az este. Lefekszenek, szorosán fogják egymás kezét az ágyban, el nem eresztik reggelig. Reggel a férfi könnyes szemmel indul el kávéát főzni:

- Mama, mi lesz velem itt egyedül?

- Várni fogsz drágám, gondolod nekem jobb lesz ott az ismeretlenben, a sok munkával, ezzel a nagyon fájós hátammal, meg lábammal? Még az is lehet, hogy belehalok.

- Jaj ne ijesztgess, mit gondolsz? Nem bírom ki nélküled, nem bírom a magányt.

- Tudsz mindent, főzni, mosni, vasalni, takarítani, meglásd Isten megsegít bennünket, hamar elszáll az az egy év, és akkor talán könnyebb lesz minden, kifizetjük az adóságainkat. Megélnénk ebből a csepp nyugdíjból kettesben, csak ne kellene az egészséget a banknak adni. Most muszáj elmen-

nem. Most jut eszembe van nekünk ennyi pénzünk?

- Csak 250 ezer, a többit felveszem a hitelkártyámmal, ami azt jelenti, hogy oda kell elsőnek visszatenni a pénzt, mert ha egy hónapon belül visszarakjuk, az nem fog kamatozni.

- Meglátod, erőmön felül fogok dolgozni, és megcsinálom. Nyugodj meg, egy év nem a világ.

- A mi korunkban? Ugye viccelsz, minden perc számít, amit még együtt tölthetünk el, az idő rohamosan telik.

- Együtt vettük nyakunkba ezt a sok rosszat, most együtt is kell kilábalni belőle - mondja nagy elhatározással az asszony. Több szót nem is váltanak, szépen megfőznek, az ebéd sehogyan sem ízlik egyiknek sem, alig megy le a torkukon. Az ember elmegy a bankba, délután egyre várják, hogy kiadják egész életük folyamán kuporgatott kis pénzecskejüket. Majd kivesz a bank automatánál még hozzá bőséggel, legyen meg a jegy ára, meg a benziné is, hiszen nekik még utazni is kell ahhoz, hogy a szerződést aláírhassák. Lassan, csendben telnek az órák, majd beülnek a kocsiba és felmennek a megadott helyre. Ott már várják őket, egy idősebb férfi fekete öltönyben, fehér ingben, olyan üzletemberforma, ahogyan azt ők már tévében látták, mellette egy fiatal nő. Az iroda egy belvárosi társasház első emeleti lakásából van kialakítva, meglehetősen egyszerűen berendezve, a

célnak megfelelően, íróasztal, egy kisasztal körülötte négy szék.

- Tessék beljebb jönni - invitálja nyájasan a már ismert hang, telefonon keresztül beszélgettek néhányanszor, tehát ő lenne a munkaközvetítő.

- Jó napot! - köszön be az idős pár szívélyesen, illendően.

- Tessék helyet foglalni - kínálja őket hellyel az üzletember,- csak még egy telefon és máris az önöké leszek -. Lassan, kimérten beszélget valakivel, hasonló ügyletről van szó, valaki másnak is épp intézik a házvezetőnői állását valamerre a nagyvilágban. Majd pár perc múltán befejezi a beszélgetést és leteszi a kagylót.

- Na, most már a maguké vagyok. Andikám! Légy szíves ne engedj be mást, most ne zavarjon senki.

- Biztosan jól átgondolta asszonyom ezt a lehetőséget? Nagyon sok munkával jár, és ott nincsen lazsálás, mert egy-kettőre hazapenderítik fizetség nélkül az embereket. Azt tudnia kell, ez nem hivatalos munka, ez feketemunka, és azért kértem magát ide fel személyesen, mert már a reptéren is fogják kérdezgetni, az ottani bevándorlási hivatal folyamatosan fogja ellenőrizgetni, és ugye magának tudnia kell mindég, mit válaszoljon a kérdéseikre. Tehát... kezdi el és mondja, mondja a különböző praktikákat, fél óra, már egy óra és meg sem áll. Az egyszerű teremtés együgyűen nézi, felét sem érti mindannak, amit mond ez a nagyon okos

férfi, de az tény, alaposan elkápráztatja tudásával. Majd felhív egy számot és az asszony kezébe nyomja a készüléket.

- Halló? - hangzik egy recsegős, öreg hang a vonal másik oldalán.

- Jó napot kívánok asszonyom, kezét csókolom - válaszolja a megilletődött asszony.

- Na aztán tudja a dolgát? - kérdik barátságatlan hangon a másik oldalról - Nekem van három felnőtt ember fiam, azok mindennap fehér inget váltanak, tud maga szépen vasalni?

- Igen is nagyságos asszonyom, tudok. Már hogyné tudnék, nem vagyok én ilyen mai fiatal, már inkább idős korban, mint középkorban.

- Akkor jó, akkor szerdán várják magát a fiam a Kennedy repülőtéren, tessék egy jó nagy darab kartonra felírni a nevét, és akkor megtalálják. Várjuk.

Csend, a telefon elhallgat, az asszony tele kérdésekkel, kételyekkel, megijedve áll, még jó ideig tartja fülénél a kagylót.

- Valami baj van talán? - kérdi kíváncsian az üzletember, a férje csak nézi szomorúan, szeme csillog a könnytől.

- Nem, nincsen, kedves nőnek hallottam a hangját - válaszolja, megelőzvéen férjét, nehogy az elsírja magát.

- A pénzt elhozták? - Kérdi, s elővesz a fiókból egy borítékot. Tessék megnézni, átvenni, ez egy oda- s vissza repülőjegy, meg a cím, a beutazáshoz,

reptéri illeték kifizetéséről szóló számlák. Hajnali 06 órakor megy a repülője, itt a menetrend, a légitársaság neve. Találkozunk holnapután hajnali 05-kor a reptéren. Elkísérem magát. Átszállással fog menni, nem egyedül, egy másik asszonyka is magával megy, de ő egy másik városba fog szolgálni. Őt is azon a reptéren fogják várni, mint magát. Tehát még egyedül sem kell utaznia, mondja gyorsan, sőt egyre gyorsabban a férfi. Nos, akkor mindent megértett?

- Igen azt hiszem - s átadja a csomagot a férjének - Apa, add oda az úrnak a pénzt- szól férjére, de az csak bámulja a jegyeket, majd egy hirtelen mozdulattal előveszi zsebéből telefonját, és már hívja is a jegyen látható számot.

- Érdeklődni szeretnék - szólal meg, egyből mondja a felesége adatait-, van-e neki szerda reggel az első járatokra New Yorkba helyfoglalása? ... Tényleg... Nézzem kérem alaposan utána... Nekem a kezemben van ez a jegy, és erre a névre van kiállítva.

- Adja ide azonnal - horkant rá az üzletember és szinte birokra megy az idős emberrel, aki szorosán tartja a kezei között a boldogságukat épp megmételyezni készülő papírdarabokat. Közelharc alakul ki közöttük, az idős embert elsöpri, sokkal erősebb, mint az lehetett valaha is, kitépi kezéből a jegyeket, a telefonjára taposva kirohan a helyiségből. Az asszony dermedten figyel, tátva a szája, majd gyorsan felsegíti a földről férjét.

- Na kedvesem, most aztán alaposan megjártuk
- mondja, miközben megtapogatja a kabátja zsebében lapuló borítékot, - de legalább a kis pénzünk megmaradt.

Leülnek mindketten, üresen néznek maguk elé, szinte alig akarják elhinni, hogy ilyen is van. Majd egyik pillanatról a másikra vidáman távoznak, kacagnak egy hatalmasat a törtéteken, beülnek az apró személy-gépkocsiba, elindulnak hazafelé. Az első vendéglőnél megáll a férj.

- Mama, ma ünnepelünk.

- Hiszen nincs is pénzünk, tiltakozik az asszony.

- Van, itt van a zsebemben. A kölcsönt visszate tesszük, a többi nem. Temessen el, aki akar. Ha akarják, a házamat is vegyék el, vigyenek mindent. Drágám, csak te számítasz, az hogy itt vagy velem. Ezentúl már csak ez érdekel -. Átöleli asszonyát, és boldogan csókolja meg. Oly aranyosak, ahogy a lemenő nap megsimogatja rácós homlokukat.

- Ilyen kevesen múlik a boldogság? - kérdi a nő, s már tudja a választ is rá - Nem kell ehhez semmi recept, együtt vagyunk, ad a kezed, soha többet ne eressz el - s szájához emelve, megcsókolja azt - Látod drágám! Ez a boldogság recept!

Elvégeztetett

Csak nagy nehézségek árán, de végre sikerült az utolsó hatalmas fát is kivágni. Kötelekkel erősítették meg törzseiket, húzták-nyúzták, rettenetesen megdolgoztak velük. Az óriásra nőtt fenyőket, alig bírták kivágni úgy, hogy a szűk hely miatt, ne roppanjon össze az aprócska, az idő múlása miatt szürkévé homályosasodott, amúgy nagyon szép templom bejárati része.

- Elvégeztetett! - kiáltott fel a favágó, amikor sikerült kibálni a hatalmas fatuskó utolsó darabját is a szűk helyről.

Alig pár méter csak a bejárati ajtó és kerítés közötti rész. Nehéz, szinte megoldhatatlan feladata volt, úgy kellett ezeket a fákat kivágni, hogy a lehetőségekhez képest a legkevesebb kárt okozza a mögöttük rejtőző szép épületben, vagy az előttük húzódó kovácsolt vaskerítésben. Évtizedekig eltakart épület villant hirtelen ki, a nap játékba fogott a torony jobb oldalán. Már épp lefeküdni készült, amikor észlelte az új lehetőséget ahhoz, hogy magát megmutathassa még egyszer ezen a rövid délutánon. A bejárati ajtó északra nyílik, a templom ormózata megsérült a reá nőtt fáktól, de most végre kiszabadították. Talán ezek a fák voltak utolsó őrei egy elmúlt korszaknak? Elég sok vitát okoz a faluban még mindég az eltávolításuk. Az emberekben beleivódott a múlt... el kell takarni, min-

dent be kell fedni, ami a pártot sértené. Büszke, makacs, szabad parasztok lakta hely, soha sem tartoztak egyetlen uradalmi birtokhoz sem, nem voltak csak maguk cselédei, na de a párt? Az más volt, az még őket is igába bírta vonszolni.

Történt egyszer, hogy egy kis faluban új rendet kezdtek építeni. A templom a főtérnek déli részére épült, szemben a Községházával. De mivel ez a megnevezés elavult azokban az időkben, szépen kitáblázták rá, hogy Tanácsháza. No, de akkor már hogyan nézhetett volna a tanács elnöke a falu papjával szemközt? Elhatározták, még mielőtt valakinek olyan ingerenciája támadna, hogy lebontatja az ősök két keze által megépített szép házat, mely egy teljesen más istenséget volt hivatott szolgálni, mint ami épp divatba jött, elköltöztetik. Ám nem voltak rá képzett emberek. Elég furcsán lett az épület besorolva a többi ház közé, nem úgy, mint más falvakban, csak egy sorban a lakóházakkal, beleolvadva az utca egységébe. Más településeken egész teret hagytak Isten háza körül, de ott már azokban az időkben is picit másként gondolkodtak róla, amikor még dicsőség volt hasonló épületeket emelni. Valamiért olyan más a gondolkodás ott, mindent eleve úgy rendeztek már egy évszázaddal ezelőtt is, hogy, ha változás jönne, a túlélést biztosítani lehessen. Volt tapasztalati lehetőség, hiszen épp egy szabadságharc és annak megtorlását követő időszak után, biza elgondolkodtató lehetett az emberek számára, merjenek-e hosszútávra ekkora

épületet emelni, és azt hogyan is készítsék el úgy, hogy ne legyen hivalkodó, ne hívhassa túlságosan fel a figyelmet magára. S bár nem állítom, hogy tudatosan emelték szinte egyforma rangban a házak közé beigazítva az Úr otthonát, de nem adtak annak nagyobb külsőséget semmivel sem. Így aztán egy sorban, a többi házzal szinkronban építették azt meg. Amikor kínessá vált a jelenléte, semmi másban nem gondolkodtak, mint abban, hogy azt arrébb, az udvar lábába kellene behúzni, hogy ne irritálja a nagytiszteletű tanácselnök Úr szemét, amint kinéz az irodája ablakán. Igen ám, de hogyan? Titokban összehívtak egy amolyan csak belső emberekből hirtelen alakított öregek tanácsát annak megvitatására, hogyan hajtsák végre a nagy tervet.

- Bontsuk le! - kiabálta be egy élteőbb paraszt ember.

- Azt már nem! - kiabálta rá egy másik.

- De akkor mi tévők legyünk?- kérdezte a harmadik.

Szumma-szummárum, előlépett egy gyengébb eszű, ám huncutkodni szerető öreg, és azt javasolta, fűrészeljék el pontban alapja és a föld közötti részen az épületet, majd szórjanak elé kukoricát és azon, egy emelőszerkezet segítségével szépen lassan, apránként, hogy ne legyen nagyon feltűnő a költözködés, görgessék arrább az udvarának egy olyan részébe, ahonnan már nem lesz annyira zavaró annak megléte. Az utcai részbe ültessenek

fenyőket, hiszen azok hamar nőnek, hatalmas lombjaikkal egy-kettőre eltakarják a ház hiányát, így nem fogja szűrni a pártemberek szemét sem. Nagy sikere lett a hirtelen jött ötletnek, volt ugyan olyan is, aki még csóválgatta a fejét, de annak reményében, hogy így nem kell megszabadulni attól, amihez azért azok szíve csak nagyon ragaszkodott, mindenki helybenhagyta az ötletet és szépen hazamentek. Estére valamelyik túlbuzgó jó sűrűn körbeszórta tengeri szemekkel az épületet. Reggelre mentek mind megnézni hogyan is lehetne végrehajtani az eseményt. Láttak erre-arra széjjelhorodott sárgálló gabonaszemeket, de különösebb jelentőséget nem tulajdonítottak neki.

- Nem szemes tengerire gondoltam ám! - mondja a huncut emberke kacarászva, csak úgy hetykén, amolyan nagygazdához illően megpederve a bajuszát - csövesre, hát a szemeket azonnal elroppantaná egy ilyen monstrum nagy épület.

Helyeslően bólogattak mindannyian, a szemeket azonnal elroppantaná, na de a csöveket?!- Hát azokat már csak nem, majd szépen, mint előtte való napon ismét hazamentek nagy meglelégedéssel a tanácskozásról.

Harmad napon is visszamentek mindjárt kora reggel és akkor már tényként tapasztalták, hogy a templom udvara tele volt kukoricacsutkákkal, valami hatalmas háborút vívhattak ott a vadnyulak egész éjjel.

- Ki hozta ide azt a töménytelen sok tengerit? - kérdezte meg az egyik előljáró idős ember.

- Én - vallotta szégyenkezve be az egyik tehetősebb gazda.

- Hát elment kegyednek az esze?! - förmedt rá akkor, hirtelen ráeszmélve, mekkora butaságnak dőltek ők be.

- Magának is urambátyám!- mosolyogta a tanácsot adó- Hát nem gondolták, hogy ezt a hatalmas házat mi el tudnánk csak úgy költöztetni?! - és a hasát fogva a nagy röhögéstől ment is kifelé az udvarból.

Rettenetesen megszegyenültek az emberek. Ilyen tanácsot ültek ők ily sok napon keresztül, hogy nincsen ennek semmilyen eredménye? Ekkor az egyik elment, és mire a többi feleszmélt a nagy sopánkodásból, már hozta is szekérral a töves fenyőket.

- Na, itt vannak, ni - s ezzel elkezdte leszedegetni a fákat.

Nagy hirtelenjében ment is mindenki, ki lapátért, ki ásóért, és estére végig is ültették a templom és kerítés közötti telekrészt fenyővel. Jó sűrűn, hadd nőjenek azok egybe hamar. Épp csak annyi helyet hagytak ki, hogy azon aki még mer, be tudjon az épületbe menni.

Közben elteltek az évtizedek. A kis magoncok tudták a dolgukat, megértették a rájuk rótt feladat jelentőségét és alaposan benőttek az épületet, nem sokat engedve abból látni az előtte elmenőknek.

Jött egy fiatal lelkész, és gyorsan kivágatta a sok fát, megszabadítván az épületet a végleges enyészettől. A végrehajtás csak egyetlen emberben okozott örömet, a favágóban, akinek sikerült úgy megoldania a nem mindennapos feladatot, hogy sem a bejáratban, sem a kerítésben nagyobb kár nem keletkezett.

- Elvégeztetett! - kiáltott fel hatalmas megelégedéssel.

A Hajnal utca

Élesd, drága szülővárosom! De sokszor álmodozom rólad... Félúton a Királyhágó és Nagyvárad között, a Kolozsvárra vezető úton, a Rév-Báród-i járásban, szűk völgyben épült apró település. A Réz-hegység hirtelen magasodó, gyűrődéses dombjai egyik oldalról, a Sebes-Körös a másíkról fojtogatja az ott lakókat. Hely majd semmi a terjeszkedésre, szántó, legelő kevés.

Látom magamat, amint a kis településen gyermekemeg könnyedséggel játszadozom. Leginkább édesanyám szülei jutnak az eszembe, igazi gyermekparadicsom volt a házuk. Sokszor mesélték, büszkén mondták, hogy biza a mi községünk, mert akkor még az volt, egy híres férfiról, magyar emberről kapta a nevét, akit Élesnek hívtak. A d betű az 1291 körüli években került a neve után, mint kicsinyítő képző. Mindezt úgy tudom, bár lehet, nem egészen igaz, hogy a legkorábbi írásos lelet származik ez évből, ami Nagyvárad püspökének II. Bendeknek kódexe, ő tett említést a faluról, mint Elusd benne. Az akkori település, a maitól két kilométerre feküdt a Sebes-Körös partján, csak a 18. század elején került át a mai helyére, mindösszesen 67 családdal. A folyó áradásait és pusztításait megunt Dávidok, Pojnárok, Kovácsok, Kajántók, Szabók, Létaik, Bírók és az akkor már betelepült környékbéli családok építették ki a várost a mosta-

ni helyén. Ki is lehetett ez az Éles személynevű ember? Senki sem tudott rá igazi és hihető magyarázatot adni, bár elég sokáig kerestem a számomra is megnyugtató választ. Már gyermekkoromban is foglalkoztatott a kérdés, és talán ezért is éreztem annyira jól magamat a nagyszüleim házában, mert a Hajnal utca, ahol ők éltek, volt a mai város, és akkori közösség egyik legöregebb utcája. Ott volt olyan közösség, ahol mindenfélét beszéltek, meséltek, napi életükkel, régen történt dolgokkal kapcsolatosan. Nagyanyám azt mondogatta, volt Árpád seregében egy éles eszű ember, aki bejárva a Körösök völgyét is, kinézett magának egy szépen zöldellő legelőt, mondván, majd ő elkéri az utódainak. Víz volt, hegy volt, ami védelmet nyújthatott, kövér fű is volt ott elég. Igaz-e vagy sem, nem tudom, de nekem így mesélték, hogy mi mindannyian annak az embernek vagyunk a leszármazottai. Egészen hihető, bár semmilyen írásos nyomát nem találtam, hiába kutattam utána. Vannak más magyarázatok is, de szívesen maradnék annak az aszszonynak a meséjénél, aki nekem ezt úgy tudta esténként mondani, hogy még a szám is tátva maradt, kacagva tette rá keskeny, szép kezét: – Csukd be, mert beleszáll a légy...

A Hajnal utca mindig visszatér emlékeimben. Kicsi házak, kedves emberek, olyanok voltak, akár egy múzeumbéli kegytárgy. Istenem, de szépek is voltak. A jóság, az összetartás szépítette meg őket.

Annyira egyszerűek voltak, akár a víz, mely az utca végében csörgedező pataokban folyt.

Apró domb vágta ketté a J betűhöz hasonlító egyoldalas utcát a város szélén. Bal oldalon házak, jobb oldalon kertek. Mindösszesen két ház volt abban az oldalban a Schilléké és a Mátyáséké. Még a mai napig emlékszem a nevekre, a sarkon lakott a Fekete Géza, nála voltak lakók Lukácsék, utánuk az öreg Licsmann, majd a Békésiék. Egyetlen hatalmas, robosztus épületnek számító, udvarán saját kúttal állt az Egriék otthona, árnyékában Bojtosék. Dávid Dani bátyámék után laktak nagyanyámék szépen felújított békebeli parasztos jellegű, az utcafrontra egy ablakkal néző házban. Mellettük a régies, aprócska ablakokkal megmaradt öreg Dávidház az akkor még élő három testvérrel, Micivel, a már beteg Klárral és a művészi hajlamokkal megáldott festővel, Károllyal. Ők azon Dávid Pál lezármazottai voltak, akit számon tart a város történelme, hiszen 1692-ben, amikor Váradot a törököktől visszafoglalták, az öreg Élesznek csupán kilenc lakosa maradt életben. Őket követték Bálinték, majd Szilágyi János bátyámék portája. Az ifjabb Licsmannék, Balázs Margiték. Közöttük valamikor volt még egy kártoló műhely, de azt már az én gyermekkoromban lebontották. Margitnak nem volt családja, a sokkal fiatalabb lakójával és édesanyjával élt együtt. Mindenki tudta a Kiss úrról, hogy a szeretője, az amúgy vénkisasszonynak számító varrónőnek, de ő csak úgy beszélt róla,

mint lakójáról, nem mint élete párjáról. Különös életet éltek. Későbbben elmaradtak, a lakó megnősült, Margit magára maradt öregségére. Az Ödönék háza következett, ő egy beteg ember volt, furcsa orral, gusztustalan kinézettel, de arany szívvvel. Feleségével, Kati nénivel és süketnéma hűgával élt együtt, akit Idának hívtak. Neki volt egyedül olyan kútja az udvarában, ahonnan mindenki, az egész utca népe vizet meríthetett. Érdekes volt régen a világ, nagyapám jól menő iparos műhellyel az udvarában sohasem ásatott kutat, pedig egészen biztos teltt volna rá. Mások sem, vigyáztak arra az egyre, ami nekem olyan mélynek tűnt, hogy a fenekét sohasem láttam. Valószínű ezért nem ásatok, mert roppant mélységből kellett volna felhozni az élet nedűjét. Utolsó ház volt a Bartos-féle, jómódú emberek hírében álltak ők is a dombocska aljában. A várost egy gyors folyású hegyi patak, a Solyomkő patak szelte ketté, akkoriban kristálytisza volt annak a vize. Ez a patak volt egyben az utca legvége, azon keltek át a sekély részén a szekeres gazdák, amikor mentek a vásárba, hogy a hidat ne piszkítsák be állataik. Nem engedték abban az időben a jószágot fel a főútra. Nagyanyáméknak már volt tárcsás mosógépük, de a bele való vizet esős időben egy csepegőhöz állított kádból nyerték, vagy azt maga nagyanyám hordta fel a dombos lejtőn felfelé az utca végében található patak vizéből talicskán egy hatalmas fadézsában. A ruhákat mosás után mindég levitte öblíteni. Drága

lábai egész télen benne álltak a jeges mederben, mégsem hallottam olyat, hogy hólyaggyulladást kapott volna tőle. De még olyanra sem emlékszem, hogy reumás lett volna a drága, pedig igencsak kifagyott abban a hideg vízben egy életen át. Feltúrta a szoknyája szegletét, és úgy csapkodta a ruhákat a gyorsvizű, nyáron is jéghideg pataokban, mint aki haragszik rájuk, vagy azok gazdájára, és így veri azt jól el. Mindenki más is így tett, azzal a különbséggel, hogy a mosást is kézzel rendezte. Nagyapám adott az ilyesféle újdonságokra, ahogy megjelent a boltban, azonnal vett mosógépet a nagyanyámnak. Amúgy szerényen, de szépen laktak, szoba-konyhás házuk mögött hatalmas asztalosműhelyben éltek le az életüket. Nagyanyám volt az inas, ő trejbolta a sok ablakot, ajtót, ami glettelést jelentett, ezt náluk tanultam meg, no meg magát a műveletet is, ami női munkának számított, nekünk, gyerekeknek is meg kellett tanulnunk. Nem mintha oly sokat dolgoztattak volna, csak a rend kedvéért, mert az úgy dukált abban az időben. Kényelmes életet éltek amúgy. Reggel soha sem keltek túl korán, rendszeresség volt náluk, hét óra tájban volt az ébresztő, majd nagyanyám megvakta a tüzet, és elkészítette a pompás reggelit. Malátából és cikóriából készült a tejeskávé, aminek az íze még most is itt van a számban. A bejárat egy szűk beépített verandarészre esett a konyha előtt, melynek feléből fürdőszobát kerítették le. Az sem volt ám jellemző arrafelé abban az időben. Érdekes

szerkezetből állt, egy bádogból készült kád, mely egybe volt építve egy szintén bádog tűzszekrény-nyel, melyen erre-arra lyukak voltak, vezetékek, ahol keringett a víz, ahogyan melegítette a kis dobkályha azt fel. Csempe nem volt, olajjal volt kifestve a helyiség, szép drapp és világoszöld színűre. Abba is nagyanyám hordta dézsaszám a vizet, majd miután alaposan megcsutakolt bennünket, beleáztatta ruháinkat reggelig. Mosással kezdte munkás napját, a reggelit követően azonnal mosott. Majd ment a patakra öblíteni. Volt már tizenegy felé, mire előkeveredett gyorsan, és szaladt is a boltba. Nem tudom, hogyan csinálta, de mindezek ellenére pontban fél kettőre az ebéd az asztalon volt, mindig frissen, soha sem volt szokás náluk maradékot enni. Nagyon sokat adtak a kosztra, mintha valamit pótolni szerettek volna, ami kimaradhatott a korábbi életükből. Ebben a csodaházban töltöttem gyermekkorom java részét, legtöbbször „önkéntes alapon”, mert nagyon szerettem az anyai nagyanyáméknál lenni. Olyan jó volt ott aludni velük, amíg kisebb voltam, közöttük a hatalmas franciaágyban, amikor már nagyobbacska lettem, a kis hencseren a sarokban, az ablak alatt. Finom meleget árasztott hidegebb estéken a cserépkályha, duruzsolását azóta is hallani vélem, amint néztem annak kinyitott míves ajtaján keresztül a tűz lobogását. Öntött vas volt az ajtaja, mindenre odafigyelt a nagyapám, hogy első osztályú legyen a házában. Az asztalosműhely végében volt

egy kis nyári konyha, a műhely mögött egy hatalmas kamra, ahonnan fel lehetett menni a padlásra is. Az udvarban istálló, tetőterében szalmával telt padlás, részben azért, mert mindig tartottak 2-3 mangalicát az ólban, és kellett a szalma alomnak, részben mert az ablakokhoz való üveget is féltették, azt is szalma között tárolták. S miután a gyermek, csak gyermek marad, volt néhány rosszul végződött kalandunk is emiatt, mert biza felmászunk a szalmás padlásra, és sokszor összetörtük azt a töménytelen sok üveget, amit ott tároltak, és ami hatalmas kárt is okozott esetenként. Az aprócska tyúkudvar a ház mögötti részben volt elkerítve, mégis meglehetősen sok szárnyasféle nőtt fel benne. Mindig tartottak kacsát, libát, csirkét, tojó tyúkokat is bőséggel. Az ólak mögött egyholdas kertet művelt a drága nagyanyám, majdnem teljesen egymaga, mert a nagyapán csak ritkán ért rá kapálni. A kert végében évszázados öblös diófa állt, tövében ásta ki nagyapám a háborúban, a front közeledtével azt a bunkert, amiben a dédanyám kivárta a háború befejeztét, nem akarván kijönni semmi kincsért sem a föld felszínére. Sokszor kíváncsiskodtam, és kérdeztem nagyapámat, pontosan hol volt az a nagy gödör, amiben elfért a mama. Mindég kikacagott, de azért megmutatta. Arra a helyre mutatott, amit későbbben is kóróval fedtek, bár be volt az már rég temetve, de mintegy monumentális emlékművet emelve azokból egy letűnt

világ tiszteletére, minden évben újra rakva rá az elszáradt kukorica szárát.

Az utolsó utca lévén a városban, akkoriban a kertek mögött szántóföldek voltak, ma már egészen új lakónegyed áll, elfoglalva a városka egyetlen igazán termő földjét is. Az ember elront mindent, elfoglalja még a kenyerét megtermő földeket is, majd azon sír, milyen sokba kerül a gabona.

Ott nőttek fel, bár az édesanyám haragudott érte, jobb szerette, ha odahaza töltöm el az időmet. Mielőtt iskolás lettem, néha megengedte, hogy onnan menjek óvodába is, mert elég közel volt az hozzájuk, de azért legtöbbször csak a vakáció volt a megengedett nyaralási időny. Abból is a nyári, a télit odahaza kellett eltölteni. Hétféteken azért összecsomagoltam a kis motyómat, és mentem a szeretett apró termetű, roppant mutatós, szép arcú nagyanyámhoz, Annuskához, akit úgy is hívtam egyszerűen, hogy Annus. A nagyapám is Pista volt, de az ő esetében mégis odatettem, hogy Pista nagyapám. Nagyanyámnak csak a keresztneve volt a számon, mégis sokkal jobban szerettem, mint bárkit is az életemben. Olyan jó volt mellé bújni, olyan biztató volt a hangja, selymes volt a drága munkás keze, mert annak ellenére, hogy teljesen ellátta a háztartását a világon mindennel, ápolta magát, mindenféle kencét csináltatott magának a patikában, adott magára, szépen öltözött, varrónő varrta a ruháit, első osztályú selyemből varratta a nyári ágyneműit. Télen drága damaszt-

kelmékben aludtunk, mert az volt a melegebb. Televízió is volt, rádió kint a konyhában, mellette a borotválkozó tükör, ahogyan az abban az időben mindenki másnál is úgy volt, alatta a lavórtartó a lavórral és egy kannában víz. Szép háziszóttos vasalt törölköző volt díszként mellé akasztva, amúgy akkor is már frottír törölközőt használtunk, csak egy rendes házban mindennek meg volt a helye, így a hagyományoknak is. Talán az egyetlen ház volt a Hajnal utcában, ahol már elektromos kávédarálón darálta nagyanyám a nem mindennap használatos, saját maga által pirított kávé és cukrot is.

- Látod, fiam, ezt Budapestről hozattam Margittal, amikor tavaly ott volt - mesélte a drága Anuska nekem, amikor csodálkozva néztem az apró masinát a kezei között. Nekünk odahaza akkor még nem volt, de nem sokára már az is lett, mert azért édesanyám sem akart lemaradni az ő édesanyjától, így vett magának egyet.

Néha még délig is az ágyban hancúroztunk unokahúgommal, Gabikával, aki másfél évvel volt kisebb nálam, és aki miatt sokszor rám csapott a nagyapám az üvegezõ léccel, mert árulkodós fajta volt, olyan csendesesen rossz gyerek. Ő a nagy ártatlan szemével mindig úgy tett, mintha semmi rosszát ki nem találna, így rajtam csapódott azon cselekedetek következménye is, amit nem is én követtem el. Jókat kuncogott magában, néha jól megruháztam érte, ő akkor hatalmas fehér piros pöttyös

masniját kitépve hajából rohant be a konyhába panaszra. Kaptam aztán szóban hideget-meleget, a drága Annus sohasem emelt rám kezet. A nagyapám sem volt veszélyes, utánam nem futott, inkább csak megszidott, néha törlesztett egyet-egyed, ha a műhelyen viharzottunk keresztül-kasul végigcsapva a lábunk szárán, amit hatalmas kacagással nyugtáztunk. Nehezen bírt volna megfogni a maga majd másfél mázsát nyomó súlyával. Egri bácsi volt vérmes vitapartnere, akkor már nyugdíjas lehetett, mert ráért minden délelőtt beülni az asztalosműhelybe a nagyapámmal megvitatni a rádióban hallott dolgokat. Rendre elosztották a miniszterek meg a párt feladatait, mindig ugyanarra a konklúzióra jutva, hogy ez nem leninizmus, ez annak megcsúfolása, és nagyapám minden egyes ilyen alkalommal jó hangosan összevitázott a másik vehemens beszélgetővel, egyik sem hagyta a maga igazát ebédidőig. Majd ebéd következett, utána pihenő egy órácskát. Délután jött a fia, a Gabika édesapja és cigány-Sándor az állami asztalos műhelyből túlórázni hozzá. Akkor elkezdődött mindkét gyalupadon a komoly munka. Nagyapám hajtotta fel a megrendelőket faluról, meg mindenfelől jöttek a parasztok szekerekkel, és vitték a szépen megmunkált minőségi asztalosmunkát az új házaikhoz, amiket épp építettek. Volt mit építeni, az emberek kezdtek cseperedni, kikupálódni, így egyik ház a másik után emelkedett fel a román falvakban. Nagyapám jól beszélte a nyelvüket,

ismerte szokásaikat, így volt megrendelés elég, néha nem is győzték munkával. A fenyőt rönkökben vette meg, volt fűrészgép a háznál, maga készítette a deszkákat hozzá el, méret szerint levágva. Még olyan hatalmas prés is volt, amivel a fát átalakították, hiszen bútorokat is készítettek a Hajnal utcában lévő két gyalupados műhelyben. Szerette a szép, míves intarziákat kivágni. Csodás há-lószobabútorokat készített, gőzön préselt, főzött, forrázott, lekerekített ajtókkal. Micsoda türelme volt azzal a hatalmas kezével, aprócska borotvákhoz hasonló késekkel kivágni szálanként a különböző fákból a szépen kirajzolt mintákat, majd csontenyvvel illesztette egymás mellé olyan formára, amilyenre azt a megrendelő éppen kérte. Csak már egyre kevesebb volt az ilyen bútorokra az igény, ezért is álltak át ajtók és ablakok készítésére. Estig dolgoztak a fiúk, majd a nagyanyám által készített vacsorával degeszre tömték magukat és irány lefeküdni.

Emlékszem, egyszer elvitt a nagyanyám a cigány-Sándorék házába. Akkor jártam életemben először a cigánysoron. Illetve az még nem is volt igazán az, hiszen a város utolsó utcájának első háza volt az asztalos mesteré, a többi kanyargós úttalan utakon vezetett a Körös partján, ahová sohasem mentünk le gyermekkorunkban, betartva a tisztas távolságot a más kultúrájú népek között. Olyan világban nőttem fel, amikor még nem keveredtek a nemzetek, a magyarok lakták Élesdet, a

románok a környező falvakat, a hegyeket a tótok uralták, a folyó partját a cigányok. Szépen megfértek egymással, ki ehhez, ki ahhoz értett, és akár csak hajdanán majdnem teljes egészében cserekereskedelmet folytattak egymással. Bár fizettek szimbolikusan pénzzel is, mégis leginkább tyúkkal, récével vagy búzával, liszttel, kukoricával, kinek mije volt, az elkészült asztalosmunkáért. A hozzá való anyagot mindig kifizették, azt nem lehetett mással megváltani, azt nagyapám is drága pénzért vette a tótoktól, akik hosszított rádlis szekereken fuvarozták neki hetente egyszer le a hegyről. Szépen megéltek, nem bántotta őket senki sem, csak néha egy-egy finánc keserítette meg az életüket, sokba voltak, mindég busás csomagot kellett összeállítani számukra, hogy elnézzék a kommunizmus közepén a maszek műhelyt és annak gazdáját, aki biza egész életét a maga uraként élte le, nem volt hajlandó fejet hajtani az új rendszernek, sohasem ment el más cselédjének, ahogyan ezt ő annak idején kifejtette:

- Tudod, gyermekem, aki maga nem él meg, hát dögölgék csak meg. Én nem leszek egyik pribék cselédje sem, nekem aztán nem parancsol még az atya Úristen sem.

- Te, Pista, te! - dorgálta nagyanyám a maga baptista hitével a káromkodás elleni lázongását nem rejtve véka alá. Mit sem törődött mindezzel a nagyapám, aki aztán csütörtökön este rendre elment a vendéglőbe, és jól berúgott, mert nem is

számított volna módos iparos embernek, ha nem ezt tette volna, még abban az időben is ugyanúgy, mint annak előtte is rendre mindég.

Napközben szépen eljátszogattunk az első udvarban, amit a hatalmas vasszerkezetű szőlőlugas árnyékolt be. Volt odahozatva mindig homok, amiben játszhattunk, nagyapám felállította a két dupla létráját, melyre deszkákat tett, hogy a nagyanyám számtalan fürdőköpenyével, pongyolájával, régi ruháival befedve kuckót készíthessünk rája. Olyankor csend volt, egész napokat elücsörögtünk a mi kis kuckóinkban, babáztunk, boltosat játszottunk, csak akkor volt baj velünk, ha a tiltott helyre, a szalmás padlásra másztunk fel, mert néha ott felejtették a nagy létrát, és azt hittük, ott kincset rejtettek el, azért nem mehetünk fel a puha szénában aludni. Anyám néha mesélt róla, milyen jókat aludtak délutánonként ott fent, amikor még gyerekek voltak. Hát mi is akartunk, de a széna alatt tele volt üveggel. Szerencsére be voltak azok biztonságosan csomagolva, így csak néha vágtuk a lábunkat meg, de az is épp elég nagy baj volt, amikor beleugrottam a hatalmas üveges láda kellős közepébe. Meg sem mertem moccanni. Éreztem a melegséget a talpamban, szólni sem bírtam, lenézni még úgy sem. Drága nagyszüleim, azt sem tudták, hogy emeljenek onnan ki, mert biza nehezen tudtak csak megközelíteni és kiemelni, nehogy komolyabban megsérüljek. Az okozott kárt már csak a lábam bekötözése után mérték fel, de nem hara-

gudtak. A nagyapám magát szidta, amiért otffelej-tette a létrát, és hálákat adott annak az Istennek, akit korábban olyan cifrán tudott szidalmazni, amiért megmentette az életünket, és nem a nyakamat vágtam el, vagy nem estem arccal a ládába. Nem láttam, pajkos gyermek voltam, csak a finom puha szalmát érzékeltem, egyből beleugrottam, szerencsére csak talppal, mert ha fenékkal tettem volna, igencsak csúnya kinézetűvé vált volna a hátulsó fertályom tőle.

Esténként eljártunk tanyázni, leginkább az utca asszony népe a Balázs Margithoz ment. Édesanyját Dávod Julcsának, testvérét Ninának hívták. A Nina egy Schill nevű zsidó embernek volt a felesége, aki aztán nem áttalott sűrűn a pohár fenekére nézni, így én csak ittas állapotában láttam, az amúgy szikár, sovány termetű embert. Gyermektelen család volt, és magázódva beszéltek egymással. A testvérek aztán különböző vérmérsékletűek voltak. Julcsa, a varrónő anyja nagyszájú, míg a Nina a zsidó ember felesége, aki nem mellesleg valami jelentős pártszerepet töltött be, amiért a nagyapám nagyon haragudott, mondván az is csak egy hazug kommunista, igen szégyenlős, ritkaszavú asszony volt. Az a hír járta, hogy nagyon gazdagok, de mégis olyan fősvények voltak, hogy egy aprócska házban éltek egész életüket le. Nem tudom, látta-e valaki is azt belülről, mert oda aztán senki emberfia nem járhatott szomszédolni, csak a Julcsáékhoz. Néha Mici nénémékhez is átmentünk, de azért leginkább

csak ők jöttek hozzánk. Szinte az egész utca rokonságban állt egymással ki apai, ki anyai ágon, de olyan is akadt, akinek mindkét szüleje unokatestvér volt. Így aztán szinte az egész utcát a Dávidok leszármazottai adták, a híres Szilágyi famíliából már csak a nagyanyám és öccse, János élt. Dávidból volt épp elég, mindkét szomszédja unokatestvére volt nagyanyámnak, lévén, hogy az ő édesanyja is Dávid lány volt. Pikáns témákat feszegettek a Margit aprócska konyhájában esténként. Még nyáron is begyújtottak a sparheltbe, hiszen ott főzték a vacsorát is meg közben vagy a másnapi ebédet, nem is tudom, mert mindig főtt valami, és sohasem kapcsoltak villanyt, csak a sparhelt ajtaját nyitották félig ki. E sejtelmes fél világban láttam nevetni őket jóízűen majdnem mindene este. Nem tudom, hogyan fértünk el ott, de bizony volt, hogy 6-7 asszony is bezsúfolódott, a sarokban vakoskodva varrt végig Margit, a Zinger varrógépe felett csak egy aprócska égő fénye nyújtott neki némi világot, szemüvegét az orra hegyén viselte mindig. Mindent megvitattak abban a helyiségben, olyan nem történt a városban, amiről ott szó ne esett volna. Amolyan női pletykák voltak azok, de mindenfélék, ki mikor, hogyan és mint... Mindent tudtak mindenkiről, kinek ki a szertője, azok aztán azokkal miket is csinálnak ugye... Mennyibe kerül a hús a piacon, melyik kofától érdemes tejet, túrót venni. Melyik lisztezte fel a tejfölt. Melyik tót asszony készítette a legfinomabb vaját azon a héten,

és ki főzte a legfinomabb paprikás csirkét nokedlivel épp. Emlékszem, ha nem hozzájuk mentünk, akkor Mici nénéméknél tanyáztunk estére el, aki emlékeimben úgy él, mint aki hihetetlen sokáig csapkodva a kést egy aprócska fatáblán apróra szabdalta a petrezselyem zöldjét, miközben be nem állt a szája, úgy beszélt, szinte vártam, mikor találja már el hosszú mutatóujját. De nem találta el, pedig le nem nézett, egyszer sem. Istenem, de szép is volt annak a világnak minden egyes perce.

Egyik ilyen estén megvitatták, ahogyan a Nina beszélget Schillel odahaza. Szegény Nina elég sűrűn volt pellengérré állítva, sokat megviccelte a testvére, jókat kacagtak rajta az asszonyok, néha haza is rohant, úgy megbántódott, de valahogyan másnap estig csak elmúlt neki, hiszen mindig visszament a beszélőkébe. Így történt, hogy cukkolni kezdték, ahogyan szitkozódik a Schill, amikor részegen hazamegy. Maga mesélte el, hogy volt olyan is, amikor az ura fordítva feküdt be az ágyba mellé, és bizony, nem a legillatosabb volt, amiket kiengedett, de hát csak nagy sokára merte megszólítani miatta – Hallja maga Schill, csak menjik má' ki, oszt mossa meg a száját, mert úgy bűzlik az, akár egy katonai latrina. – S képzeljétek – mesélte ártatlanul, magam előtt látom, ahogy a szájához csapta a kezét, megigazgatta a fején a keszkenőjét, ami alatt nem tudom miért, de volt egy világosabb is, felette az a randa fekete –, nem a számba eresztette a bendögőzét a részeg disznaja?!

- majd folytatta nagy csudálkozással - Fordítva feküdt az a pizsok az ágyba be, és én még azt hittem a szája bűzlik oly irgalmatlanul nekije...

Na, volt aztán erre hatalmas multság, mert min is lehet nagyobbat vigadni, mint az emberi butaságon. Annyira oktondi volt a drága, vagy csak megjátszotta magát, hogy még ezeket a keresetlen dolgokat is elmesélte, amit aztán Julcsa néni másnap a piacon mindenkinek tovább is adott gyorsan. Azt azért még elfelejtettem elmesélni, hogy mégis csak lakott egy időben cigány bent a városban is. Épp abban az aprócska kis konyhában volt lakó a cigányprímás, Varga Jóska, a feleségével, és két fiával, még mielőtt beköltözött volna Nagyváradra, ahol utána zenélt. Még sokáig kijárt, többek között engemet is hegedülni tanítani. Ő volt az egyetlen olyan cigány ember, akit megtűrték a szolgálataiért a városban. Abban a csepp konyhában éltek hosszú ideig, ott nevelték két gyermeküket fel. A feleségét Rózsának hívták, őt nem nénizte a legapróbb gyermek sem, valamiért nem volt egyenrangú a többi asszonnyal a drága. Pedig roppant jóindulatú és szép asszony volt. Mindenkit nagyságának szólított, akár a többi asszonytársa, akik lent laktak a soron. Nos, akkor, amikor engemet a nagyanyám már magával vitt szomszédolni, konyha üzemelt a Margiték házának eme részében, a varrógéppel és a kis csikós sparral, aminek oly szépen világított a tüze esténként. Mint minden este, a Ninát ugratták épp. Ak-

kor este apró fekete mintás, fehér kendő volt a fekete kendője alatt a fején, úgy bebugyolálta magát, akár egy apáca. Fekete lajbit viselt és fekete ráncos szoknyát mindig. Sohasem láttam kabátot rajta, csak olyan hatalmas nagy fekete gyapjú vállkendőt, abba burkolta magát télen-nyáron, mert mindég be volt annak gombolva a lajbija nyakig. Olyan érdekesen volt az megvarrva, magasított volt fel a nyakáig, alatta valami apró mintás blúzt viselt. A fejét állandóan bekötve hordta, jól lehúzta a kendőit, az alsót egészen rá a homlokára, a feketét valamivel följebb tőle. Talán a zsidó férje miatt takarta annyira be a haját. Bezzeg a Julcsa olyan szabadosan öltözött még öregasszony korában is, amilyet a divat diktált. Hát ilyen testvérek voltak ők.

- Te, Nina - szólította kötelező módon kissé viccesen meg nővére - oszt ma mit csinált a drága sógor?

- Mit csinált, mit csinált? Ivott, mint mindig. Mikor még délben ebédelt nem vót annak semmi baja se, de mire hazajött a munkából, olyan merev volt, akár a mángorlóm.

- Annus, mi az a mángorló? - kérdeztem tágra nyitott szemmel én.

- Az egy olyan szerkezet, amin a ruhát csavarják át.

- És miért csavarják azt azon át?

- Hogy a vizet kipréseljék belőle mosás után. - Lett is egyből hatalmas vigasság, a gyermeki buta-

ság láttán. Nagyon elszégyelltem magamat, szokás szerint bebújtam az asztal alá, ami az ablak alatt volt.

- Oszt hogyan ment ma haza az a fránya Schill?
- faggatta a húgát Julcsa néni.

- Hogyan, két lábon, de nagyon dűjtötte az a falat, amint becsapta a kaput maga mögött.

Még szinte látom, magas fakerítés vette a telküket körbe, abba az udvarba aztán senki sem látott be, olyan volt az, akár egy várfal. Hogyan dönthette ott bent a falat, elképzelni sem bírtam gyermekfejjel.

- Oszt megint bántott? - kérdezte Julcsa.

- Á, ma nem - válaszolta az nyeglén, kissé még a vállát is felhúzza -, ma nem. Ma csak veszekedtünk egy sort, osztán elibe tettem a nagy fazék pörköltet, beléesett a nehíz feje úgy ette, mint egy varacskos disznó, majd eldűtöttem a hencserre oszt má' alszik is.

- Oszt min vesztetek össze má' megint? - faggatta testvére, aki csak nem nyugodott bele a halott válaszba.

- Na hát az úgy vót, hogy cefetül berúgott, úgy jött haza. Oszt megállt a kapun belül, nekidült a ház sarkának, úgy üvöltötte, hogy maga bűdös kurva. Oszt má' nem bírtam szó nélkül, mondtam neki: Hallja maga, Schill, lehet, hogy én csak egy kurva vótam, de abból is a legjobb fajta a városban, mert az legalább kelendő portéka, de maga a fenének sem kell. Erre oszt má' emelte is a kezit, de

elugrottam gyorsan, oszt akkorát esett, akár egy búzás zsák. – Hatalmas hahotába kezdtek, a kis konyha majd szétesett a nagy hangzavarban egyből. Mi volt ezen kacagni való, ma sem tudom, de épp elég volt ahhoz, hogy abba ne hagyják a Nina ugratását.

– Na, hallod, drága Ninám – mondta erre kacagva neki Julcsa –, a’ má’ igaz, hé! Mert én is megmondtam volna annak a Schillnek, ipp ma hallottam a faluban magam is, jó hírrel élünk, mert biza a városban nem is volt nagyobb kurva, mint te meg én! – erre a Nina hófehér lett. Felpattant és elszaladt, mint rendre máskor is. Volt nagy derűtség órákon át. Arra nem emlékszem, mikor hagyták abba, csak arra, hogy az ölében cipelt az aprócska nagyanyám hazáig, végig húzta a lábaimat a földön, mert már akkora voltam. De én csak szoptam az ujjamat, ki- kinyitva a szemeimet egy-egy hepehupásabb részén az utcának, hiszen jókora gödröket vájtak abban a piacnapokon levonuló szekerek. Kövesút nem volt, csak földes, tele marhalepénnyel, mint akkoriban volt másfelé is a város szélén. Az utcabéliek java részt örültek is ennek az áldásnak, azzal trágázták rózsáikat, meg a paradicsom tövét, amit az ökrök ejtettek maguk után jártukban-keltükben a vásár felé.

Legalább 26 éve nem jártam a Hajnal utcában. Akkor temettük el utolsó öreg lakóját, Szilágyi János bátyám feleségét, Ibolya nénémet. A nagyanyámék házát jóval előtte eladták a szüleim egy

tót, vagy román embernek, már magam sem tudom. Csak a testvérem elbeszéléséből hallottam, majd nem mindegyik házat eladták már azóta, és azokban mind román és a hegyről leköltözött tót emberek laknak. Így hal ki a magyar mifelénk. Az öregek sorban adják vissza lelküket a teremtőnek, a városba beköltöztek a környező falvakból a románok, mert a magyarok csak halni tudnak, meg elvándorolni, de ezt már magam sem tudom és nem is értem, hogy miért. A régi házak ugyanolyanok, mint voltak, amikor még a Dávid leszármazottak lakták, csak az utcát aszfaltozták le. Akár a Hajnal utcához hasonlóan, ugyan olyan életet élt, és azonos összetétellel dicsekedhetett a település többi része is. Volt a hegy alatt egy hosszú, régi utca, ami elvezetett a város egyik végéből, a másik végéig, háromnegyed részénél kettészelte a hegytetőre telepített temető aljában végigfutó apró patak az Ótrás, majd a szomszédos román falu irányában elkanyarodva a völgyig húzódott egészen Pestesig. Egy másik, a Sólyomkő patak alatt épült a város hosszában. A falu életének legjelentősebbike volt a Fő-utca. E négy utcát összekötő keresztutcák alkották a régi falut, a későbbi várost, a cementgyár odatelepítésének ideig. A többi részét utólag építették, javarészt beköltözött emberek, mert a falubéliek maradtak az őshonos utcákban. Hát így éltünk mi a Partiumban a hatvanas években boldogan, egyszerűen, tudatlanul. De nagy boldogság is az egyszerűség, amikor a legapróbb dolgon is

nevetni tudnak az emberek. Nem számítógép előtt görbültek a sokat dolgozott fehérnépek, hanem jó nagyokat röhécseltek a szomszéd sparheltjének tűzfényénél. Oly csodásan csillognak angyal arcaik még a mai napig is, elég, ha becsukom a szememet, már mondják is a magukét ugyanúgy, mint annak idején, amikor még az asztal alól figyeltem őket.

Ki rontotta el?

Ha emlékekből lehetne táplálkozni, és ez a táplálék fenn tudna tartani, a világmindenség végezetéig élni tudnék, hiszen olyan világba születtem bele, ahol nem dívott az individualitás, és ahol egymásnak tudtak örülni az emberek. Az aprócska örömök hatalmas boldogsággal, a kudarcok mély gyásszal tudták olykor-olykor eltölteni azt a maroknyi közösséget, melynek gyermekként tagja lehettem. A mindég szerény alsóbbrendűség hite és helyenként megléte tartott bennünket össze, valamerre a Partiumban, olyan időkben, amikor magyarnak lenni nem volt túl jó és fennkölt érzés. Abban az időben mi voltunk a lebecsülendő, a szégyenteljes kisebbség, és ezt békével, a harmónia égisze alatt igyekeztek már ideje korán belénk nevelni. Mekkora bűn! Hány életet nyomorítottak ilyesfajtaképpen meg? Talán egyszer lesz bátorsága valakinek, és készít egy felmérést mindarról a testi és lelki kárról, amit a mai napig hordozunk magunkban mi, kik még élő tanúi vagyunk azoknak az időknek. Ennek ellenére jól éreztük magunkat, mosollyal keltünk, de volt, amikor könnyekkel feküdtünk abban a sötétben, melyet elviselni voltunk kénytelenek. Úgy éltük végig iskolai éveinket, hogy a fűtésnek a legapróbb jelét sem érzékelhettük. Egyenruhában, cérna harisnyában, vékony tergálköténykében, olcsó, pamut égszínkék ingecs-

kében, ujjunkon levágott kesztyűben, titkon a harisnya alá ránc cibált meleg alsókban, meleg pulóverek tömkelegében az ingblúz alatt - mindenki kövérnek látszva - jártunk iskolába. Volt modern, szép épület, de a magyar iskola a régi, ódon néhai férfi internátus helyén működött, még felsőben is. Nálunk cserépkályhák voltak, de fa vagy szén hozzá sohasem. Volt szülő, aki a maga szegénysége ellenére is cipelte már hajnalok hajnalán kis szatyrokban a tűzifát, hogy befűthesse a tantermet. Ám azt rendre, olyankor még nem nyitották ki, csak hét órakor. De nyolcig nem sikerült felfűteni a hatalmas, minden csempéjénél füstölgő monstrumot, így haszna a nagy szorgalomnak nem volt. Kis idő múltával fel is adták.

Sokszor összedugtuk a fejünket, ugyan mit lehetne itt tenni? Volt ám közöttünk egy bátrabb gyerek, ő kifundálta, hogy a román órán, ként tesszünk az ódon kályhába, majd csak kiveri a tetejét, és akkor kénytelenek lesznek újra rakni azt. Helyeseltünk mindannyian, a beavatottak, tudniillik mindenkit nem lehetett beavatni tervünkbe, túl gyors lett volna a lebukás. Már a gyerekek is úgy lehettek rangsorolva és osztályozva, ahogyan a besúgó rendszer ezt megengedte a szintén besúgó tanáraiknak. Szerencsére mindég akadtak kivételek, a tanulók és a tanárok között is, bőséggel. Így történt aztán, hogy az egyik szülő, kinek gyermeke készült e cselekedetre, azon a reggelen befűtött. Recsegett, ropogott az ódon nagy építmény, füs-

tölt, akár egy indián pipa, csak az volt a különbség, ez nem a békét szolgálta, hanem a közelgő hatalmas háborút. Szünetben, gyöngécské öltözékben, papírvékony talpú csizmácskáinkban, melyben szüleink kapcába és nylonzacskóba bugyolálták lábainkat, nehogy elfagyjon, kizavartak bennünket a süppedő, puha hóba. A hatalmas hógolyócsata közepette, szerencsére senki sem vette észre, amikor az említett fiú besomfordált az osztályterembe, és belecsempészte a boroshordók fertőtlenítésére, szagtalanítására és egyéb nemes célokra azon a vidéken sűrűn használatos kénrudat. Zsupsz, egy hirtelen mozdulattal bedobta a tűzbe, és már szaladt is kifelé. Még időben, mert az ócska kiégett tákolmány szinte azonnal, hatalmas robajjal, füsttel, szikrázó parazsak tömkelegével szórta széjjel cserepeit, darabokra hulló samott-tégláit. Mindent beborított a tapasztásból szétfröccsent sár és a hamu. Hirtelen csend lett, mintha az ég is megdermedt volna, nem csak a testünk, a csípős, hideg decemberi reggeli szünetben. Elhallgatott a gyerekzsivaj, a lármából, halálos csönd támadt és félelem. A tanárok mozdulni sem mertek, majd egyik krákogott valamit, és örült káromkodásba fogott, elkezdte szidni a rendszert, az embertelenséget, a másik román tanár leborult a hóba és halk imába fogott. Ugye milyen furcsa az élet? Egy román tanár mondott imát a magyar gyerekek megmeneküléséért, ő, akit annyira gyűlöltünk. Végül jött az utasítás, osztályfőnökünk katonás sorba állított

mindenkit, és már szaporán járt is a vizes vödör kézről kézre, mire kiértek a tűzoltók, híre sem maradt az éktelen robbanással járó tűznek.

Másnap kezdődött a karácsonyi szünet, égett bennem a félelem, nehogy kiderüljön, tudtam a dolgról előre. Féltve őriztem titkomat, a szüleimnek sem mondtam el a történeteket. Karácsony estéjét mindegyik nemzetiség a maga szokásai szerint élte meg. Abban a világban volt Jézus, így szabad volt annak megszületnie, és meghalni, feltámadni is. Furcsa szocializmusban éltünk, ahol pópák serege temette a főtitkár szüleit, ahol a párttitkárok gyermekei is nagy csindarattával esküdtek az ortodox templomban örök hűséget egymásnak. Ebben a kommunistásdit játszó tömbben, voltak hívő kommunisták is. Karácsonyeste rendre a katolikusok a református templomba vitték szerepelni gyerekeiket, persze a református apukákkal együtt. Ahonnan én jöttem, ott az édesanyák szorgalmasan maguk főztek, helyén volt az asszony és ember feladatköre, viszonya, válás nem volt jellemző, különben kihalt volna a magyar szó már régen. A templomban, míg a gyerekek szerepeltek, megkapták érte az egyetlen szem szaloncukrukát, amit a helybéli mézeskalácsos bácsi készített el nekik. Ha jobb év volt, még egy csavaros cukorkát is kaphattunk mellé. Mire az apák és nagyapák hazavitték a gyerekeket, addigra az anyuka, általában a nagymama segítségével feldíszítette nagy sietve a szegyes fenyőfát, de az anyám kezében a csengőcs-

ke mindég éberem szólalt meg, pont akkor, amikor kellett, amikor beléptünk. A nagyanyám kicsavarta a biztosítékot, mert az csak olyan volt, nem automata, hirtelen sötét lett, apám sziszegte fülünkbe: „pszt... most születik az úr Jézus, itt van annak anyyala...” Tágra nyitott szemekkel vártuk a csodát még akkor is, amikor már gyermekemet tartottam magam mellett. Szép volt a játék és jó is talán. Hirtelen fény támadt és előttünk állt a legnagyobb fényő, amit apám haza bírt cipelni az erdőről, ahol az erdész azt vágta neki ki, amit az ő szeme épp megkívánt. Dísz csak pár volt rajta, már lehetett kapni üveggömböket is, de azok drágák voltak, az öregek meg idegenkedtek még tőle. Volt ám rajta rengeteg ezüsttel, arannyal, kézzel festett dió, apám horgázkészletéből csillámporral bekent úszó, alma színes papírokba csomagolva, nagyanyám mézeskalács figuráinak finom fahéjillata átjárta a szobát, és az anyám által készített házi csoki, meg szaloncukor csak tüvel átszűrva, és cérnával felaggatva, a mi fánkra. Alatta a szokásos ajándék, az új pizsama és két pár zokni mindenkinek egyformán. Nem volt különbség gyermek és felnőtt között, sem fiatal és időst nem különböztettek akkortájt meg egymástól. Szűkös anyagi körülményeink ennyit engedtek meg, a fontos dolgokat meg kellett venni, akár volt rávaló, akár nem. De a pizsama nem tartozott a fontos dolgok közé, az esetenként egy-egy kopottabb mackónadrággal és atlétával is megoldható volt, de a Karácsony

szentsége ezt rendezte minden évben. Visítva csomagoltuk ki a már előre tudott és várt ruhadarabokat. Könnyes szemmel örültünk a gőzölgő húsleves és töltött káposzta illatának. Kalács, foszlós kalács járta, nem bejgli, nem voltak különösebb elvárások. Kemencében sütötte a falusi és városi ember egyaránt a karácsonyi kalácsát. A mi kis városunkban is tiszteletben tartotta a helybéli román hatóság a szokást, a kenyérgyár akkor nap megsütötte mindenkinek ingyen az előre bedagasztott, és tálkákban megkelesztett édességcsodáját. Egyforma volt az majd mind, hiszen ugyanazzal kedveskedett magyar, román, tót, sváb az ott-honában. Éjjel tizenegykor felöltözött mindenki, és elindultunk látogatóba a katolikus testvéreinkhez. A román templom előtt haladt utunk, ott már javában folyt a kosarak megszentelése a templom udvarában, minden alkalommal keresztet vetettünk, fordítottat jobbról balra, ahogyan ők szokták, ha elmentünk előttük. A pap is válaszolt rá, az ő papjuk felénk szórta áldását, csodás érzés volt. Ropogott a hó a talpunk alatt, ünnep volt, már megkaptuk új pizsamánkat, melegebb zoknit vetettünk fel, az új melegebb volt, még nem volt kitaposva, és tolongtunk aprócska katolikus templomunkba befelé. Mindenki ott volt, hívő és nem hívő, mindenféle hitű magyar ember. A pap rossz magyarsággal, tót ember lévén, elmotyogta a liturgiát, majd csodás hangon énekeltünk végig testvéreinkkel. A szertartás végeztével, mindenki, min-

denkinek megfogta a kezét ottani liturgikus szokás szerint, köszöntötték egymást az emberek, kifelé menet már a templomkertben elkezdődött a télikabát zsebéből előkerülő lapos pálinkásüvegek kinyitása. Kínálták egymást a boros gazdák, ki törkölylyel, ki a kint hagyott demizson tartalmával tukmálva a kifelé sietőket. Az utcát végig énekeltük, mindenkinek megálltunk az ablaka előtt, aki útba esett és megkántáltuk. Öregebbek, kik már nem bírtak eljönni a nagy hóesésben az éjféli misére, behívták a népes társaságot. Ők jártak jobban, pár szelet kalácsért, vagy csak pár szem almáért cserében, eljátszottuk nekik ismételten a betlehemest, az idősebbek utána csodásan megénekelték a házat, a papok, kik szintén velünk jártak kántálni, megszentelték házaikat, majd meneteltünk tovább. Mire hazaértünk, általában már világosodott, de kit érdekelt? Az összetartás, az együvé tartozás öröme hajtott minket. „Jézus megszületett!” – köszöntek át a román testvérek, kik ugyanilyen népes sereggel mentek a maguk fajtáját köszönteni, ugyanúgy már a templomból elindulva. „Legyen áldott érte Isten neve!” – köszönt vissza nekik apám a nyelvükön a maga bariton, csodásan zengő hangján, majd énekelt tovább a szólóját, egy balladát, aminek a szövegét soha sem jegyeztük le, így meghalt az vele együtt. Egy lányról énekelt, aki karácsony hajnalán megfagyott, mert az emberek nem törődtek a kirekesztettekkel. De szép is lenne,

ma újra elénekelni vele együtt, de sem a dallama, sem a szövege nem jut már az eszembe.

Hát ez hiányzik nekem innen, a nagyon szabad Magyarország magyarságának világából. Már senki sem tudja és nem is ismeri, sőt tagadja, hogy hol a helye. Mindenki csak a másét akarja, és azt utánozná, pedig tudva-tudja, hogy neki azt nem lehetne. Mindég voltak szegények és gazdagok, csak amíg az emberek tisztában voltak azzal, hogy minden helyzetben lehet felhőtlenül boldognak lenni, és az elégedettség boldogságot szül, addig el is kerültek az irigykedéseket.

A kályha újjá lett építve, az új esztendőben már úgy kezdtük el a tanévet, hiszen a karácsonyi szünetnek nagyon hamar lett vége, hogy új kályhába rakhatták a szülők tüzet. Kapott az osztály kulcsot is az igazgatótól, mert azért ők sem hitték azt el, hogy az magától robbant volna fel... csak nem kívánták kideríteni az igazságot. Elfogadták, a robbanás nekik tükör volt, meglátták hát magukat benne. Amelyik szülő tisztességes volt, ment és megrakta a tüzet, mire iskolába értünk, már nem fagypon alatti hőmérséklet várt bennünket. Meleg ugyan attól az egy tűzrakástól nem volt, de kabátban egészen barátságos lett a hőmérséklet. Ám akkoriban is voltak tisztességtelen, potyaleső emberek, akik soha sem állták a szavukat, így többször vacogtunk, mint nem. Miért kerültünk oly sokan tolószékbe ideje-korán? Talán azért, mert abban az időben mindég fáztunk, átfagytak a

csontjaink már gyermekfejjel, majd fiatalon sem voltunk elkényeztetve. Velünk együtt fagytak betegre többi nemzetbéli társaink is, de megbékéltünk sorsunkkal, és nem gyűlölködtünk. Volt elfogadás, volt tisztelet. Apáink elmentek mind rendre, és maradtunk mi, utódok, kik már csak hazajárunk néha, temetni az otthon rekedteket. Úgy tudják életben tartani a magyar oktatást, hogy iskola-busszal hordják a városba, a már alig születendő magyar gyerekeket a környező falvakból. Ki rontotta el ennyire? A jólét? Nem hiszem, csak az, hogy megszűnt az együvé tartozás karácsonyi üzenete. Jöjjetek hát, karácsonyeste lesz újra, a Messiás megszületett, adjátok kezeiteket, és járjuk együtt, legalább lélekben a betlehemes ugróst, egy-egy templomot lelkeinkkel körülölelve.

A gomb

Nyomorult ez a mai élet. Bárhonnan nézem, csak nem stimmelnek a dolgok. Szelíd, kellemes tekintetű korosodó asszony térdel alázatosan az ágya előtt. Kezét összekulcsolva mormolja reggeli imáját, s kéri az Úristen, segítsen rajta, hogy végre megkapja a nyugdíját férje után, mert épp eleget éhezett az elmúlt időben. Nem mondja senkinek sem, hiszen ez nem tartozik másra... van pár tyúkjá, terménye talán még vagy két évre elegendő. Hát!- Jól kibabrált vele az élet. Az egykor jó sorsban élő parasztasszony, akinek a párja a világon mindent megtermelt, ma betegen, kiszolgáltatottan várja a postást, hátha hozza végre-valahára a beígért nyugdíjacskát. Nagyon keveset számfejtettek részére, hiszen alig ment még pihenőre a férje, máris elvitte a szélütés. Se öregén, se fiatalon, szégyenszemre kellett végigkuncsorogni az orvosokat, bizonyítandó, hogy ő már nem képes arra, hogy 57 évesen munkába álljon. Fél év egyetlen fillér nélkül, borzalmas időszak áll mögötte, s most, hogy tudja, már bármelyik napon érkezhethet a pénze, s hogy ez most nagyobb összeg lesz, hiszen visszamenőleg megkapja az egészet, türelmetlenül sétál ki-, s be a házba. Egyetlen fia kevéske fizetéséből alig bírja eltartani a családját, egy éves a kisebbik gyereke, asszonya a babát neveli, arra keveset ad az állam, mert valamiért nem akarnak sok

gyereket, minden olyan álságossá vált az utóbbi években. Milyen világ az, ahol nem szeretik a gyerekeket? Hát ilyen, míg sunyin beszélnek a katasztrofális népességcsökkenésről, büntetik azokat, akik az utódlásról gondoskodnak. Anyagi helyzetüket súlyosbítja a lakásra felvett hitel is, napról napra változik az idegen deviza kamata, ugyan hogyan mondhatná ebben a helyzetben gyermekének meg ez a szegény asszony a valóságot, hogy ő éhezik. Hasa hatalmasra dagadt a sok kenyértől és főtt tésztától, amit még abból a kevéske saját búzájából örölt lisztből gyúr be. Nem tudhatja meg a világ. Halk imája végeztével, még egy ideig ott térdel az ágya előtt, nincsen miért sietni, nincs kiért gyorsan felkelni. Hiába üti a templomóra a deket, s hívogatja haza a napszámosokat ebédre, az ő kapása már soha többet nem tér haza, neki már nincsen szüksége evilági táplálékra. De mit tegyen az, akit maga után hagyott?! Jó életet éltek, hiszen volt földjük, a bár az még megmaradt aranytartaléknak, de már nincsen szorgos kéz, aki művelné, minden olyan kényszeredett mostanában. Hirtelen halt meg a férje, alig aratott be, egyik este a vacsoránál lebukott a feje, és örökre elszenderült. Az ember nem lehelheti ki a lelkét jókor, hát ő is hagyott maga mögött egy csomó rendezetlen ügyet. Talán épp azért, nem bírta a sok feszültséget, a csalódást, a kiszolgáltatottságot. Sírt, amikor megkapta a nyugdíjfolyósító végzését, az összeget elolvasva, megtörölgette szemeit. – Ennyi? – kérdez-

te szelíden meg egyszer, hiszen paraszt ember nem beszél sokat, amúgy sem hallgatná meg senki. Az a pár hold, ami maradt, amit vissza tudtak a kárpótlásban szerezni nem tartja el őket, de talán némi kis pótlékot képes lesz adni rosszabb időkben. S még ki sem sírhatta tisztességgel magát, máris menni kellett tovább, rá egyéb feladatokat rótt az ég. Sárrika nehezen szánja el magát, megrázza a hideg, végre feláll a kanapé elől. Furcsán mozog új testében, mások csont sovánnyá fogynak, ő meg alaposan kigömbölyödött a hirtelen jött gyász ideje alatt. Megrázkódik, hiszen eddig a dunna alatt nem érződött a szoba fűtetlensége, de ahogy ott térdelt, érzéketlenül, csak istenével beszélgetve, észre sem vette a múltó időt, alaposan átfázott. Hirtelen magára teríti hatalmas fekete kardigánját és gyors léptekkel bóklászik ki a konyhába. Ott egy széken szépen összehajtva mackónadrágja, felhúzza, meleg gyapjú zokniját is, bebújik az öreg mamuszba és gyors léptekkel megy a fáskamrába gyújtóst hasogatni. – Le kellett volna engedni a vizet a rendszerből – mondja halkán magának, amikor megpillantja az előszobában csöpögő radiátort. Nem tudja, hogyan kell ezt a feladatot elvégezni, mestert a semmiből nem tud fogadni, de jó lenne végre az a kis pénz, csak jönne már vele végre az a postás. Felhasogatja a gyújtóst, majd igyekszik vele be a nyári konyhába, ez a ház legapróbb helyisége, a baj csak az vele, hogy sehogyan sem fér el benne egy ágy. Bár elférne, akkor fel sem

menne a nagyházba, mert ezt biztonsággal bírja még a meglévő tüzelővel fűteni. Talán, ha majd rendszeresen megkapja az özvegyit minden más-ként lesz... Talán... de egyáltalán nincsen meggyőződve arról, hogy az biztonságot fog neki nyújtani. Mindegy, ha eddig kibírta, ezt a kis időt már fél lábbal is átvészeli. A kis sparheltben azonnal életre kell a láng, akár a zsír, úgy pattog a nyersen maradt szilva törzse benne. Nem sajnálta kidönteni, hiszen amúgy sem termett az már évek óta semmit sem. Ha teremne sem volna rá már szűkség ebben a házban, itt már nem lesz keletje a veres szilva levének. A lekvárt a barackból főzte mindég, van vagy 3 évre való belőle, befőttel tele a kamra, savanyúság is lett bőven, ha kitavasodik, tud majd veteményezni a konyhakertben, utána beindul majd az élet, csak ezt a telet tudja még kibírni valahogyan. A vödörbe befagyott vizet fel kell tenni a platni tetejére, picit hadd engedjen, majd egy mozdulattal kiönti a bejárat elé tartalmát és húz a kútból friss vizet. Régen is mindég ezt használták, csak az utóbbi időben mondták rá ki az ítéletet, ihatatlan a sok műtrágya használata megszennyezte a felszíni vizeket. Most mégis azt használja, és egyelőre semmi baja tőle, jóízűen issza, fel is tesz egy jó csészényi teára valót a kályhára főni. Levág egy szelet kenyeret, megszírozza, picit fintorog tőle, mostanában semmi mást nem reggelizett, csak zsíros kenyeret, este lekvárosat, de már nem tejjel, csak úgy üresen, vagy gyógyteával néha. Ebéd

rántott leves, vagy babbal, vagy némi lencsével, a krumpli jó másodíknak, ha már unná a sok gyúrt tésztát, azzal már spórolni kell, a csirázó képeket félre tette, vetésre szánja, hiszen most mindennel csínján kell bánni, nem egy tél a világ vége, spórolni kell, ki tudja, milyen évek jönnek még ezután? Előveszi Lajos fényképét, megcsókolja, mint minden reggel, köszön neki, de már nem sír, könnyei is elapadtak a tél múlásával együtt. Telnek a hónapok, lassan... csak jönne már az a fránya postás.

Egyszer megszólal a kapucsengő. Pattanásig feszültek idegszájai, gyorsan magára teríti kardigánját, lábai rutinosan ugranak a nagy mamuszba, talán még a férje lábmelengetője lehetett, neki nagy, bár kit érdekel ebben a csirkorgós időben? Végre, megváltás, megérkezett a pénze, számolja, ossza, szorozza, ad egy százast a megváltást hozónak, az elfogadja, rutinosan ebben, eleve úgy számolja ki a pénzt, hogy azt levehesse belőle. Mint, aki ötös találatot ért el a lottón, úgy megy diadalittasan vele be a kiskonyhába. Pedig ej, de kevéske alamizna az... Csak akkor tudatosul benne, amikor elkezdi a számlákra rakosgatni azt. Nem elég, vagy ezt, vagy azt, de a villanyszámlát ki kell fizetni, inkább ismételtelen lemond arról a pár csirkéről, amit meg kívánt vásárolni magának. Majd jövő hónapban már kapja a rendszeres nyugdíjat, talán akkor megengedheti magának a költekezést is.

Picit fanyalog, no de nem áll meg az élet, ezt a telet túl kell élni...

Már több mint 8 hónapja nem volt templomban. Azelőtt minden vasárnap ott ült az első sorban, még drága Lajos is elkísérte néha, de olyan, hogy nélküle kezdődne el az istentisztelet, elképzelhetetlen lett volna. Most is vágyik, csak sehogyan sem tudja kigazdálkodni a perselypénzt. Pedig anélkül nem mehet, mit szólnának hozzá a többiek, ha ő rendszeresen elmenne a persely mellett? Inkább csak odahaza kéri Istene segedelmét. Olvassa a Bibliát naponta, a tavalyi bibliaolvasó kalauz nyitva előtte, ugyan miért venne másikat, csak a napok esnek a hét más-más napjára, némi kis útmutatást nyújt az. Persze tudja ő is jól, hogy ez így nem igaz, de vigasznak megteszi. Mit tehetne a szegény ember? Ismerkedik a szentírás rejtelseivel, minden alkalommal más és más üzenetet közvetít számára. Néha visszatér az özvegyekkel foglalkozó részekre, olyankor megnyugszik a lelke, elvégre vele az Isten, akkor mi baj érhetné? Egyre sűrűbben nyitogatja zsoltárát is ki, dudorászik csendes bűnbánati éneket belőle, mennyivel másabb volt, amikor búgó hangján a férje kísérte... Ahogy ott üldögél a sparhelt nyitott ajtaján át, a vékonyka láng megszólal:

- Miért keseregsz Sárikám? - visszahőköl, talán megbolondult volna? Á, nem, a lángból a férje hangja hallatszik,

- Lajos! Lajcsikám!

- Sárrikám! Ne keseregi, hát ott van a szekrénybe a sok ingem, szedd le a gombjait, azzal kihúzod nyárig, akkor minden könnyebb lesz...

S azzal a hang, amilyen gyorsan jött, máris eltűnt. Sárrika a piszkavassal próbálja a tüzet csiholni, hátha feléled újra a drága jól ismert hang, de nem elégedetlen, elvégre kezdetnek már ez is megteszi.

- Köszönöm! - emeli magasba összekulcsolt kezét, szemében megcsillan egy könnycsepp, végre elerednek könnycsatornáit, s újra tud sírni egészségesen, akár azelőtt, hogy ez a rémség megtörtént volna vele. Belebújik az egyetlen puha, meleg ruhadarabba, a hatalmas mamuszba, s úgy csoszog fel a nagyházba, egyenesen a hálószobába. Kinyitja a dupla szekrény robosztus ajtaját, s tényleg... az tele van a finom, jó szagú ingekkel. Megszámolja, 37 darab van belőle, számolgatja azoknak gombjait is, legalább 7, de van amelyik hosszú ujjú, és mandzsettáján is van egy, néhányan még kettő is az aprócska barna- fehér-szürke csontdarabkákból. Szép kerek korongok, középen két, némelyik négy lyukkal. Mennyi kincs, ezzel aztán időtlen időkig eljárhat a templomba. Minden megszépül, felhúzza a redőnyöket, hadd árassza el néhai boldogsága színterét a fény. Aznap vidáman tesz-vesz a kiskonyhában, csak késő este megy fel a szobába, gyorsan bebújik a dunna alá, még az orrát is alábuktatja, hamar elalszik. Ettől fogva minden nap megvált Sárrika életében, már alig várja a hétfégét,

olyankor szépen megfürdik, megmossa a haját, felöltözik régen elfeledett ruháiba, s megy újra a templomba. Ahogy hallgatja a pap imádságát, prédikációt, pontos válasszal szolgál az lelki civódásaira, egyre kiegyensúlyozottabbá, egyre boldogabbá válik tekintete, lassan belejön az özvegyi életbe is. Tavaszra sikerül utolérni magát a számlák kifizetésében. Még a hígmóring is pazar eledellel válik, a krumplileves ünnepélyes lakomává, mint amit elképzelni nem tudott volna annak előtte soha sem. Az asszonyok felkarolják a gyülekezetben, örülnek jelenlétének. Lassan eltelik a tavasz is, a nyár egész kellemes fuvallattal tör be életébe. Sorban teremnek a gyümölcsfák, rendre befőzi az utolsó szilvát is, a napok peregnek, lejár a gyászesztendő, ismételen előveszi színes ruháit. Esténként a sparheltbe befűt, azon főz magának, a gáz elképesztően drága kiváltság, csak néha engedheti meg használatát. A tavaszi metszésből sok ág maradt meg, elég lesz akár télig is. Közben az unokák látogatják meg, az édesanyjukkal, némi kis pénzt is küld velük a fia, egészen vidámnak látja már sanyarú életét, kezd helyrejönni teljesen. Néha megengedi magának, hogy a perselybe aprópénzt dobjon, váltakozva kerül abba már csak be egy-egy gomb. Fogytán is az ingekről, egyre jobban szorong miatta. Spórolni kénytelen Lajos gombjaival, nehogy még egyszer előforduljon vele, hogy nem lenne mivel mennie templomba. Az ős esős, hűvös széllel köszönt már szeptemberben be, kez-

dődnek ismételten a nélkülözés napjai. Egyre fáradtabban kel reggelente, még nem állt rá szervezete a hirtelen jött hidegre. Elgémberedett újaival nehezen áll neki a fa felfűrészelésének, pedig megszáj, férfi nincs a háznál, neki kel elvégeznie ezt a nehéz munkát is.

Karácsonyig egészen szépen kihúzza abból a kevéske alamizsnából, amit özvegyi nyugdíjként részére kiszámláztak. Akkor döbben csak rá, hogy ebből bizony ajándéokra már soha többet nem telik. Az unokák meg csak elvárnák, ugyan mi tévő lehetne, ötletesen nekilát kukorica csehéből babákat formálni. Az első még eléggé idétlen, de ahogy szaporodnak a kiskosárban ezek a furcsa találmányok, egyre szebbek, egyre színesebben, a rozsdamaró is megteszi hatását, van belőle elég, abba áztatja a kislányok ruhácskáinak szánt darabokat. Nem csak idejét tölti ezekkel a remekművekkel, de egyre inkább örömét is leli az alkotásban. Egy idő után szalmával is kísérletezik, szépen fonja a frissen áztatott, hasított szálakat. Olyan ügyesen mozognak ujjai, öröm ránézni a csodás kompozícióira. Az egyháznál is vevők alkotásaira, ahogy közeledik az ünnep, szépen telik a kis pénztárca, amit elkülönít erre az alkalomra. Mosolyogva számolja pénzecskéét, csak sikerül megvenni az unokáknak szánt játékokat. Advent második hetében levelet kap fiától, ne haragudjon a mama, de nincsen pénzüik meglátogatni, szívesen fogadnák őt, szerény hajlékukban. Bárhogyan igyekszik, annyi pénzt ő

sem tud előteremteni, hogy a fővárosba utazna, szomorúan veszi tudomásul, ezt a karácsonyt is egymaga ünnepli meg. Elkészíti csomagját, szinte mindenét beleteszi, lekvárt, édességet, szépen formált alkotásait, játékokat a gyerekeknek. Bocsnatkérő levelét, hogy nem tud utazni, mert nagyon fájnak a lábai. Könnyeivel küszködik, amikor a postán feladja, olyan sokat fizet érte, hogy abból már bizony maga is elvihette volna felhasználva a kedvezményes utazási szelvényeit is. Már mindegy, szégyellené hazavinni a hatalmas csomagot, inkább kifizeti és elhatározza, ilyen butaságot soha többé nem tesz. Nehezen emészti a történeteket, szerencsére a gyülekezetben megvigasztalják, tanulságként fogadja, beletörődik a megváltoztathatatlanba végre. Ám elérkezik élete legborzalmasabb napja is. Advent negyedik vasárnapján is szépen felöltözve igyekszik a templomba. Bemegy, mint máskor is rendesen. Kis szeretetvendégséget szerveznek, ő nem tud benne semmit felajánlani, nincsen miből. A búzából őrölt lisztecske fogytán, a nyugdíj annyira kevés, amiből még a számlákat is csak nagy nehezen bírja befizetni, pedig egyetlen égőt pislákoltat a nyárikonyhában. Nagy nehezen lecipeltette a szomszédokkal régi fotelágyát a sarokba, a kredenc helyére, éjszakára külön mutatvány, ahogyan azt kihúzza, előtte mindent ki kel pakolni a kis kamrába. Még a vödör sem maradhat bent. Mégis irgalmasabb az éjszakai ridegség, a sparheltben elég az össze kukoricacsutka, némi

meleg marad a lefekvés idejére is. Reggel gyorsan megrakja az aprócska tűzteret maradék gallyal, hamar befűti az a szűk helyiséget, addig visszabújhat a dunna alá melegedni. Ébredése után imáját már nem az ágy elé térdelve duruzsolja el. Legalább a saját hangját kell hallania, a vasárnapok kivételével már nem is hall emberi szót sem. Lassan 58 éves lesz.

A templomban szépen cseng az aznapi prédikáció, már igen csak hidegben kellett végighallgatni, de utána mindenkit behívnak egy forró teára, egy pár szelet süteményre az imaházba. Olyan finom illatok terjengnek, mohón vesz mindenből, nem bír a csodás, már-már elfeledett ízekkel betelni. Ahogy sorba kóstolja a süteményeket, terebélyes testével nekidörgölődik a szomszédos asztalnak. Leesik róla egy hatalmas cipős dobozszerű valami, és hirtelen kiömlik annak tartalma a lába elé.

- Szentséges Isten! - kiáltja el kétségbeesetten magát - Lajos! - de már ezek a szavak csak halkán hagyják el ajkát, a sok gomb betakarja bal lába fejét, ott vannak azok mind, amiket az elmúlt hónapokban dobott be a perselybe. Megszégyenülten dobja el a tányért és szaladna ki az imaházból, de lábai nem engedik. Mindenki vitustáncot lejt előtte, egyre többen forognak a hirtelen jött képben, táncol a pap, a papné is ugrál felette, még vagy tízen, százan... és hirtelen csend. Halk hívogatás... gyere...gyere... A világ megszűnik, meleg van, kellemesen meleg. Felette csak a csillagok élednek, látja

a fényes napot, a csodálatos éjszakák gyönyöre játszódik mind le, majd csönd, a tánc is megszűnik, békességre lel.

A kórházban rendszeresen ápolják az asszonytársak. Nem hagyják egyetlen nap sem magára.

- Doktor Úr! Van remény? - kérdi az aranyos lelkipásztor kezelőorvosát.

- Már van. Egészen szépen javul, remélem hamarosan magához fog térni.

Ezzel a jó hírrel tér haza, elmeséli mindenkinek a gyülekezetben, Sáríka egészen biztos, fel fog épülni. Igaz, ezentúl ápolásra szorul, mert a jobb oldala többet nem fog megmozdulni. De majd az egyház szociális intézményében szépen elápolják. Ott meleg van, kap rendesen enni, és soha többet nem hagyják magára. Alig várják, hogy hazatérjen.

- Meddig voltam távol? - kérdi a szociális otthonban az ápolónőt, mikor szép szobájában végre magához tér.

- Két hónapig - válaszolja az kedvesen, megsimogatja az arcát - megyek, szólok a tiszteletes úrnak - s gyorsan kisiet az ajtón.

- Isten hozta Sáríka - köszönti a befelé szaladó pap - végre hazajött.

- Jaj, olyan rosszat álmodtam - mondja, s elkezd sírni egyből.

- Ne gondoljon semmi rosszra, csak álom volt.

- Ugye nem vágtam le Lajosom minden gombját, ugye csak álmodtam... - fogja könnyörgőre, és sehogyan sem bír megnyugodni.

- Dehogy vágta le, miket beszél Sárrika? Biztosan a betegségében álmodta ezt, hogyan tudnám megnyugtatni?

- Kérem, vigyen haza, csak egyetlen percre, kérem hadd lássam meg újra az otthonomat... s olyan szívszaggató ez a halk mondat, gyöngye testéből, többet már nem is képes kipréselni, újra békes csend támad a szobában, elalszik, kimerül.

- Jó reggelt! - köszönti másnak az ápoló nő - tessék szépen felkelni, ma kirándulni megyünk.

- Jaj kedves, ugyan hová mennék én kirándulni? Csak akkor hagyom el ezt a szobát, amikor Lajosom kiimádkozza az Istennél, hogy újra együtt lehessünk.

- Nem úgy van az - mutat a kedves hölgy egy kerekesszékre - mindjárt megmosakodunk, felöltözünk, jön a tiszteletes úr a feleségével és megyünk kirándulni szépen. Már hogy képzelte, hogy idebent fog megpenészedni? Tudja milyen sokan várják odakint az ebédlőben magát? - S ezzel kacsint egyet. Választ nem vár, megmosdatja az elernyedtet, behívja a másik szobában szorgoskodó társát és szépen felöltöztetik az asszonyt. Az minden igyekezetével segít nekik, végre ül. Picit még szédül, a bal kezével segíti az ápolókat, majd szorongó szívvel hagyja, hogy kitolják az ebédlőbe. Ismeri a helyet, korábban ő is sokat látogatta az itt lakó embereket. Hatalmas ovációval várják asszonytársai, mindenki megpuszilja, szédül, megérintető neki ez a sok ember, a hangzavarban le-

csukja a szemét, gyorsan észbe kapnak, hirtelen csend támad.

- Rosszul van? - kérdi aggódva az ápoló nő.

- Nem, csak boldog vagyok - mondja ki halkán, de bizony újra hallja azt a pokoli dübögést, táncol a pap, táncol a papné, majd csend. Lassan sikerül kinyitni a szemét, s csodák-csodája otthon van a hálósobában, a hatalmas francia ágyban fekszik ismét. Megtapogatja maga mellett az üresen hagyott helyet, s ott is vetett ágyat észlel, olyan csodás érzés... otthon van, s talán Lajos csak kiment a fürdőszobába?

- Hol vagy? - kérdi ösztönösen, s erre az egyik asszonytársa hajol felé.

- Itthon vagy drága Sárrikám, úgy, ahogyan kérted.

- Szokatlan meleg van a szobában, ő már évek óta nem használta ezt a csodálatos ágyat, Istenem, mégis igaz lenne? Hazatért?

- Lajos? Hol vagy Lajcsikám? Az ingeid! - s nyugtalanul hánykolódni kezd, az asszony igyekszik simogatásaival enyhíteni gyötrelmeit, de nem bír megbékélni.

- Lajcsikám! Ne haragudj, visszavarrom mind...

- Mít varrsz vissza Sárrikám? - kérdi az asszony, miközben elerednek könnyei.

- A gombokat... az ingek... Lajosom...

Erre feláll az koros hölgy, és kinyitja a dupla szekrény ajtaját:

- Nézd Sárrikám! Itt vannak az ingek!

Sáríka nehezen fordítja arra tekintetét, megértette végre, hogy mit akar mutatni neki az asszony.

- A gombok... - nyögi ki nagy nehezen ismét.

- Itt vannak mind - mondja a nő és megmutatja neki az ingeket egyenként. Kiveszi, odavisz őket, Sáríka mindegyiken végighúzza még éppen maradt bal kezét, megsimogatja őket, megfogdossa a gombokat, a helyén van az mind. Megnyugszik, lassan elapadnak a könnyek. Békés mályvaszínű fény veszi körül a nagyszekrényt, a nő érti kívánságát, nem zárja be előle azt, nyitva hagyja.

- Lajos... Lajcsikám - nyöszörgi, s békésen hajtja fejét rá a mellé helyezett ünneplő fehér ingre. Bal kezével görcsösen markol a mandzsettán lévő szép csontszínű gomba, az hirtelen enged, és a markába csúszik.

Címjegyzék:

A kincs	3	-	26
A búza halála	27	-	47
A fény	48	-	52
Éjféltre jár	53	-	56
Jó pásztor, rossz pásztor	57	-	65
Boldogság recept	66	-	74
Elvégeztetett	75	-	80
A Hajnal utca	81	-	102
Ki rontotta el	103	-	111
A gomb	112	-	126

Isbn 978-963-08-2384-5

Felelős kiadó: Bolgárné Székely Mária
Alfa Rehabilitációs Nonprofit Kft
1038 Budapest, Lomb utca 22
www.alfa55.hu

